

Oskar Junior Andreassen

Fremstillingen av bombingene av Namsos i lokalavisene

En kvalitativ analyse av avisomtalen som omhandler bombingene av Namsos under andre verdenskrig

Masteroppgave i Grunnskolelærerutdanning 1-7

Veileder: Magne Brekke Rabben

Mai 2023

Oskar Junior Andreassen

Fremstillingen av bombingene av Namsos i lokalavisene

En kvalitativ analyse av avisomtalen som omhandler
bombingen av Namsos under andre verdenskrig

Masteroppgave i Grunnskolelærerutdanning 1-7
Veileder: Magne Brekke Rabben
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for lærerutdanning

Kunnskap for en bedre verden

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	3
<i>1.1 Relevans for samfunnsfaget i skolen</i>	<i>3</i>
2. 0 Presentasjon av kontekst	5
<i>2.1 Namsos' nye reguleringsplan og Brendte steders regulering</i>	<i>10</i>
3.0 Metode	12
<i>3.1 Presentasjon av aviser.....</i>	<i>15</i>
4.0 Empiri og analyse	18
<i>4.1 Omtale før bombingene.....</i>	<i>18</i>
<i>4.2 Beretninger i umiddelbar nærhet til bombingene</i>	<i>20</i>
<i>4.3 Omtale under krigen.....</i>	<i>25</i>
<i>4.4 Omtale i etterkrigssamfunnet</i>	<i>31</i>
5.0 Konklusjon.....	35
Litteraturliste.....	38

Abstrakt

Denne studien har hatt som mål å undersøke avisomtalen av bombingene av Namsos før, under og etter bombingene. Gjennom å drøfte avisenes fremstilling av hendelsen, har jeg presentert hendelsen som ledd i den tyske okkupasjonen av Norge. For å undersøke informasjonssituasjonen til avisene i de kaotiske april dagene har jeg brukt Nasjonalbiblioteket aktivt for å hente ut datamateriale til min studie. Gjenoppbygging og frigjøring etter endt okkupasjonstid blir beskrevet gjennom undersøkning av avisene, i tillegg til å kontekstualisere med sekundærlitteratur. Funnene sier at avisenes dekning av hendelsen kan beskrives som minimal, men omtalen kan tydes å være tilstrekkelig. Både i henhold til bombingene, men også gjenoppbyggingen, og årene etter hendelsen. Det kommer tydelig frem forskjeller mellom omtalene i aviser underlagt Nasjonal Samling, og aviser som er frittstående. I de sju avisene som omtaler bombingene er det noe sprik i kildene, og motstridende argumenter. Dette gjelder også sekundærlitteraturen, som stort sett baseres på dybdeintervjuer av øyenvitner. I lys av all omtalen, og beskrivelsene av hendelsen i sekundærlitteraturen, har jeg forsøkt å diskutere avisomtalen, og den etterfølgende gjenoppbyggingen av byen.

Abstract

This study aims to examine the newspaper coverage of the bombing of Namsos before, during, and after the bombing. By presenting the newspapers' portrayal of the event, I have contextualized the incident as part of the German occupation of Norway. To investigate the information situation of the newspapers during the chaotic days of April, I have actively utilized the National Library to extract data for my study. The reconstruction and liberation following the end of the occupation period are described through an analysis of the newspapers, as well as by contextualizing with secondary literature.

The findings suggest that the newspapers' coverage of the event can be described as minimal, but the mention can be interpreted as sufficient. This applies to both the bombing itself and the subsequent reconstruction and post-event years. Clear differences emerge between the coverage in newspapers under the control of the National Unity Party and independent newspapers. In the study of seven different newspapers concerning the bombing of Namsos, there is some discrepancy in the sources, both regarding the newspapers' coverage and the secondary literature that has described the bombing. Considering all the coverage and descriptions of the event in secondary literature, I have attempted to discuss the newspaper coverage and the subsequent reconstruction of the city.

1.0 Innledning

Den 20.04.1940 ble Namsos i daværende Nord-Trøndelag utsatt for et svært ødeleggende bombeangrep som ledd i en omfattende tysk okkupasjon av Norge. Denne oppgaven sikter å gå i dybden på hvordan avisene omtalte bombingene av Namsos før, under og etter hendelsen. Gjennom dette skal jeg undersøke ulike aviser og se på informasjonssituasjonen, og omtalen også i etterkant av hendelsen. Jeg skal undersøke hvor avisenes informasjon kom fra, og om de fikk mer informasjon etter hvert som tiden gikk. Videre i oppgaven skal jeg redegjøre for metodebruk, og deretter presentere resultat og drøfting.

Gjennom å lese denne oppgaven vil det gis innblikk i avisomtalen om bombingene av Namsos. Oppgaven har som hensikt å opplyse om hvordan avisene omtalte bombingene av Namsos, en av få byer som ble bombet under andre verdenskrig. Dette er relevant for norsk skole i Namsos og omegn, men kan også brukes som et illustrerende eksempel for verdenskrigen nasjonalt. Hvordan omtalte de gjenoppbyggingen av byen etter å ha blitt jevnet med jorda? I tillegg vil jeg kontekstualisere med bruk av sekundærlitteratur.

- 1) På hvilken måte skrev avisene om bombingene av Namsos underveis og i etterkant? Er det store forskjeller på formidlingen når sensuren opphørte?
- 2) Hvordan beskrev avisene gjenoppbyggingen av byen etter bombingene?

1.1 Relevans for samfunnsfaget i skolen

At elevene har faktiske kunnskaper om fortiden, er viktig for å kunne skape historiebevissthet. Gjennom beskrivelse av hendelsen kan denne være hjelpelig å være en felles referanseramme mellom generasjonene, skape samhørighet og en felles identitet. Videre skal historiske kunnskaper bety noe for holdninger og handlinger i nåtiden (Lund, 2009, s. 34). Motsetningen blir ifølge Lund omtalt som historieløshet. Å være med å skape denne bevisstheten i en elevgruppe vil være viktig, og gjennom å bruke avisomtalen om bombingene av Namsos som hendelse kan dette være med å skape dette. Å få innblikk i samfunnet under og etter krigen, og spesielt etter en så betydelig hendelse i lokalhistorien, vil være til hjelp for elever i skolen.

Besvarelsen vil gi innblikk i hvordan det kan arbeides med historiebevissthet og historiedidaktikk gjennom bearbeidingen av hendelser i norsk historie. I dette tilfellet vil

fundamentet ligge på bombingene av Namsos og dens avisomtale. I nordisk skole kan vi gjennom historiebevissthet og didaktisk arbeid sette lys på at fortiden er til stede i nåtiden. Dette vil være med å påvirke fremtiden gjennom arkitektur, etterlevninger og strukturer. Eksempelvis kan vi se arkitekturen og selve byplanleggingen som pågikk den tid, i nåtiden, som et resultat av fortid og bombing. Kunnskap om hendelsen jeg beskriver i denne oppgaven innebærer didaktisk relevans, spesielt for elever i Namsos og omegn.

Metoden og øvelsen i å bruke kildene har også didaktisk relevans for elevene, og kan være eksempel og inspirasjon for hvordan aviser kan danne grunnlag for undervisning om lokalhistoriske forhold. Å bruke aviser som primærkilde for å dykke inn i lokalhistorien gir et unikt innblikk i saksforhold som er nedtegnet på bestemte tider og steder. I dette tilfellet gir avisomtalen et unikt innblikk i en småbys opplevelse av tysk okkupasjon, krig og bombing. I motsetning til å bruke mer påtrengende metoder, som for eksempel dybdeintervju av personer som bodde i Namsos på denne tiden, gir aviser et større bilde samtidig som det bærer et personlig grep av hvordan lokalbefolkningen opplevde hendelsen. Dette er til inspirasjon for elevene som en måte å skaffe relevant informasjon utover det man gjør av egen datagenerering.

I Lund sin *Historiedidaktikk* fra 2009, argumenterer han for at historiske hendelser kan være svært relevante å benytte i undervisning i norsk skole. Han beskriver videre at det å utvikle elevenes evne til å søke på nettet vil være en viktig oppgave (Lund, 2009, s. 147). Samtidig sier han at det krever et omfattende stykke arbeid fra lærerens side (Lund, 2009, s. 147). I min prosess der jeg utvelger datamateriale foregår dette på nettet. Det krever møysommelig arbeid med å finne aviser som omhandler bombingene av Namsos. Prosessen og det å finne aviser på Nasjonalbiblioteket kan være med å hjelpe elever i norsk skole i dag. Lund påpeker viktigheten av å la elever prøve seg frem, noe som er viktig i en mulig forsøksbasert oppgave på Nasjonalbiblioteket (Lund, 2009).

«Progresjon i historie er i all hovedsak forstått som økning i mengden kunnskaper» (Lund, 2016, s. 22). Lund beskriver også i sin senere versjon av boka at å ha flere kunnskaper øker mulighetene til å forstå sammenhengene i større grad. Det å forstå mer av en utvikling og at progresjon får en annerledes betydning er viktig for elevene, ifølge Lund. En økende forståelse av nøkkelbegrepene er også viktig. Memorering og reproduksjon av innhold har tradisjonelt sett vært synonymt for historiefaget. Lund påpeker viktigheten av å gå fra reproduksjon til tenking og det å «vite hvordan» kontra det å «vite at». Dette vil ifølge Lund endre hele kunnskapsbegrepet som har en sentral plass i skolen. (Lund, 2016, s. 22).

Om elevene besitter denne informasjonen angående bombingene av Namsos, er det mulig å ta dem med på denne reisen og ankomme sentrum av historien. Gjennom beskrivelser og kunnskap om bombingene kan dette behjelpelig til å forstå hvorfor Namsos er som den er i dag, hvorfor byen estetisk sett ser ut som den gjør i dag, og hvorfor hendelsen er viktig for lokalbefolkningen. Elevenes evne til å kildekritisk søke etter kilder som omhandler hendelser i norsk historie er nyttig. Dette kan knyttes opp mot min metode og forskerprosess, der jeg utvelger avisomtale av bombingene av Namsos med et syn på både primær- og sekundærlitteratur.

2. 0 Presentasjon av kontekst

Befolkningen av Namsos var en del av den tyske invasjonen av Norge som startet 9. april. For å forstå bombingene, må dette settes i sammenheng med krigshandlingene på norsk jord i denne perioden på generell basis.

9. april 1940. Det tyske angrepet har begynt. Tyske tropper er på vei mot Oslo, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Narvik. Sendemann Curt Bräuer melder seg til Utenriksdepartementet, og meddeler at Norge må innstille enhver motstand da de skal bli okkupert. Sakens kjerne er at Tyskland ser seg nødt til å invadere Norge, som ledd i krigen mot Storbritannia og Frankrike (Grimnes, 1983, s. 10). Norge havner i sentrum mellom stormakter som sloss mot hverandre. Norges nøytralitetspolitikk virket ikke på grunn av press både fra de allierte, og fra Tyskland. I denne stormaktstrategien var Norge en liten brikke i et langt større spill. Strategiene for henholdsvis Storbritannia og Tyskland ble lagt opp uten spesielle hensyn til det nordiske landet. «Under krigen var Norges skjebne intimt knyttet til to stormakter som sloss mot hverandre» (Grimnes, 1983, s. 19).

Felttoget i 1940 regnes som de to månedene der Norge kjempet mot tyskerne, før de i juni måtte kapitulere og underordne seg tysk styre (Grimnes, 2018, s. 40). «Felttoget omfattet både en sjø-, luft- og landkrig. Landkrigen var viktigst fordi det endelige målet for alle parter var å erobre eller gjenerobre norsk landterritorium» (Grimnes, 2018, s. 40). Grimnes beskriver videre tyskernes og britenes viktighet for å sikre sine forbindelseslinjer til Norge over havet. Flere tusen liv ble tapt. «Så viktig var sjøkrigen at Tyskland og Storbritannia til sjøs hadde større tap i antall døde enn til lands» (Grimnes, 2018, s. 41). Luftkrigen var også viktig, og her var tyskerne framtrædende gjennom deres kontroll på flyplassene i Sør-Norge (Grimnes,

2018, s. 41). Norge hadde på den andre siden svært lite å tilby i luften, og var betydelig svakere enn stormaktene på dette området.

«For Norge var felttoget først og fremst en landkrig, og her spilte da også de norske bakkestyrkene en rolle. De norske tapene var likevel mindre enn andre lands» (Grimnes, 2018, s. 41). Felttoget bar preg av utgangspunktet tyskerne ordnet seg, gjennom å angripe flere fronter. De hadde fulgt planen om å erobre de viktigste byene langs kysten i Sør-Norge (Grimnes, 2018, s. 42). Tyskland fikk straks et jerngrep om landet, ved å angripe flere steder og opprette flere fronter. Angrepsplanen ble fulgt, og i løpet av 9. april hadde de angrepet og erobret de viktigste byene langs kysten i Sør-Norge: Oslo, Arendal, Kristiansand, Stavanger, Bergen og Trondheim (Grimnes, 2018, s. 42).

Regjeringen hadde bestemt seg for krig, og måtte holde stand til den allierte hjelpen var på plass. Dette var den grunnleggende forutsetningen for regjeringen og overkommandoen på den tiden (Grimnes, 2018, s. 43). Det viste seg ganske kjapt at den allierte hjelpen ikke var tilstrekkelig, og de britiske styrkene ble tvunget til retrett (Grimnes, 2018, s. 45).

Felttoget varte videre, og regjeringen meddelte sin støtte til å fortsette og krige. I Nord-Norge brakte krigen med seg optimisme, fordi de allierte hadde kontroll i Narvik på denne tiden (Grimnes, 2018, s. 53). Forslaget om å overgi seg ble forkastet, da Norge ikke ville la seg okkupere. «Norske myndigheter ville ikke la seg «ta til fange» (Grimnes, 2018, s. 54). Istedenfor prøvde regjeringen seg på et forslag om våpenstillstand, som i praksis betydde at tyskerne skulle stanse sin fremmarsj. Dette ble aldri godtatt, og tyskerne svarte heller ikke på forslaget (Grimnes, 2018, s. 54). 10. juni tok felttoget slutt, og allierte soldater hadde reist samtidig som norske soldater kapitulerte. Innsatsen fra de allierte var forgjeves, da trehusbyen ble totalt nedbombet den 20. april 1940.

Sverige klarte å opprettholde sin erklærte nøytralitet under krigen, mens Norge ble okkupert (Grimnes, 2018, s. 56). Selv om Norge måtte oppgi sin nøytralitet, førte krig, og ble okkupert, deltok de videre i krigen gjennom en eksilregjering utenfor landets grenser (Grimnes, 2018, s. 56).

I Namsos befant det seg også allierte styrker, men uten hjelp. Natten til 20. april ankom omtrent 3500 franske soldater. Dette gjorde at de tyske observasjonsflyene fikk et annet syn enn ved tidligere observasjoner. Den trønderske byen hadde da om lag 4000 innbyggere som måtte evakuere byen (Sandmo, 2015, s. 14). Ifølge Finn Christiansen, som var formann for evalueringsnemnden i Namsos, var det krevende å evakuere befolkningen blant annet grunnet

massive mengder snø. Christiansen hadde notert alt i dagene før bombingene skjedde, og har beskrevet notatene i Sandmos *Namsos, fra krig til fred* (Sandmo, 2015, s. 9). Det var først gamle, syke og barn under 15 år som ble evakuert. Evakueringen ble planlagt til Høylandet og Otterøy.

Videre fortsatte den enorme fremgangen til tyskerne, og 23. april brøt tyskerne seg gjennom de norske styrkene i Østerdalen. «Samme kveld og natt ble de britiske og norske avdelingene ved Tretten i Gudbrandsdalen slått og revet opp, og var ikke lenger i stand til å yte noen effektiv motstand» (Grimnes, 2018, s. 45). Overfallet kom som et sjokk på det norske samfunnet og nordmennene. Grimnes beskriver videre at det handlet om å innarbeide tyskerne i norske rutiner og ikke få panikk. Tyskerne trengte og krevde hjelp på sykehus og innkvartering av soldater (Grimnes, 2018, s. 48).

Okkupasjonsregimet møtte etter hvert motstand i den norske befolkningen, som også avissitatene under krigen bærer preg av. Tyskland mente selv at Norge skulle få beholde sine styringsorganer, men i praksis ble det norske demokratiet innskrenket og erstattet med tomrom. Det var dette tomrommet Vidkun Quisling forsøkte å fylle den 9. april da han gjennomførte statskupp. Dette forklarer store deler av hvorfor motstandsbevegelsen vokste raskt. Det var ikke god grobunn i det norske samfunnet for rasisme og udemokratiske institusjoner. Hjemmefront, som var det mest vanlige uttrykket for motstand i samtiden, ble til (Grimnes, 1983, s. 44). Grimnes beskriver videre hvordan motstanden i landet var, og hva den kunne føre til. Enhver motstand kunne føre til stor risiko, deriblant dødsrisiko eller tap av personlig velferd.

Videre beskriver Grimnes fellesskapet i seg selv som motstand, det å stå sammen i en krevende tid kunne like gjerne være motstand for tyskerne. På mange måter beskrives motstand som håpløst, i en tid der okkupasjonsmakten var nådeløs.

«Men motstanden kunne også ta form av enkelthandlinger som kanskje aldri ble gjentatt. Det er ikke sikkert at kona som forsøkte å stikke brød til russerfangene, hadde gjort det før noen gang eller kom til å prøve seg igjen senere» (Grimnes, 1983, s. 44).

Likevel ser vi i lys av avisomtalen under årene at motstanden i samfunnet var til stede, noe som spesielt kommer til syne i dagene, månedene eller årene før avisene ble underlagt tysk sensur.

Invasjonen og okkupasjonen av Norge bar med seg en okkupasjon av en mindre by, like ved Trondheim, nemlig Namsos. Landgangen av engelske og franske soldater i Namsos gjør byen

til et mål for tyskerne. Bombingen av Namsos er en kjent hendelse i vår historie.

Bombeangrepet på norsk jord under andre verdenskrig har ført med seg uttrykket «we don't want to get Namsos again», etter uttalelse fra Englands legendariske statsminister Winston Churchill (Sande, 2018). Det kan også nevnes at Churchill var direkte involvert som daværende marinemester (Adresseavisen, Husby, 13, januar, 2018).

Den daværende 93 år gamle Storm Evensen husket angrepet, og beskriver sin versjon av den i Espen Sandmos; *Namsos, fra krig til fred*. «Heldigvis dukker det opp et tysk rekognoseringsfly før bombeflyene» (Sandmo, 2015, s. 17). Evensen meddeler at de tyske flyene må ha glidd på tomgang over byen før de skulle gå til angrep og legger til at noen franskmenn rakk å skyte på dem før de forsvant innover fjellene. Han løp til bomberommet i meierikjelleren, og beskriver at han måtte bite i trepinner da bombene falt.

«Vi hørte noen fryktelige smell over oss, og dørene ble blåst inn og ostene falt ned på oss. To ganger forsøkte jeg å løpe ned til kaia for å hente lastebilen min, men de tyske flyene kom tilbake så jeg måtte gjemme meg igjen, husker han» (Sandmo, 2015, s. 17).

Befolkningen ble evakuert på formiddagen, nærmere bestemt i 12-tiden. Da hadde tyskerne pause i bombingen. Seks timer senere, klokken 18, lå byen i ruiner etter at bombingen var over. Det var få gjenværende bygningsmasser. Tre sivile og ti allierte soldater omkom. I dagene etter hendelsen var befolkningen returnert til byen, der kun ett sjøpakkhus, branntårnet og noen få bolighus sto igjen etter bombingen. De allierte soldatene flyktet fra byen. Dermed lå det igjen mengder med proviant som befolkningen i byen tok nytte av. Mange innbyggere stusset over de alliertes retrett etter bombingen var over, og befolkningen skal i ettertid ha funnet ut at det var franske og britiske myndigheter sine ordrer (Sandmo, 2015, s. 14). De allierte styrkene ble sendt sørover i landet. De så seg nødt til dette da de hadde dårlige kart, og fordi styrkene heller ikke var utrustet for voldsom snø og dårlig vær i Trøndelag. Resultatet av dette var en stadig retrett for de allierte styrkene, og de ble sendt sørover for å støtte de norske styrkene. (Haavardsholm, 2007, s. 62).

Det er forsket lite på årsakene til bombingen, men mye tyder på at Namsos var et bombemål å foretrekke for tyskerne, fordi det også lå en interesse i byen med tanke på britiske og franskmenn sin eksistens i byen. Dette er begrunnelsen gitt i boka «Slagmark Trøndelag» av Ola Flyum, John Gritten og Kjartan Trana. Det kan i denne konteksten tyde på at de alliertes

tilstedeværelse i Namsos var grunnlag nok for tyskerne for å bombe byen, da de allierte og aksemaktene var opposisjonelle.

I Sandmos *Namsos, fra krig til fred*, beskrives Finn Christiansens beskrivelser fra krigen og bombingene i boka. Christiansen, som var formann for evakueringsnemnda i Namsos, hadde notater som beskrev dagene før bombingene. Ifølge Christiansen sirkulerte de tyske flyene sporadisk over byen i flere dager før bombingene skjedde, men bombingene forekom ikke før 20. april av en spesiell grunn. Tyskerne sitt syn på Namsos hadde ikke forandret seg, da observasjonene av de tyske rekognoseringsflyene var uendret, frem til morgenen den 20. april 1940. Da hadde nemlig 3500 franske soldater meldt sin ankomst (Sandmo, 2015, s. 14). Da de tyske observasjonsflyene sirkulerte over byen etter at de franske soldatene ankom, fikk de et helt annet syn på hvordan byen så ut. Mange soldater vandret i byen, et mengde av matvarer og ammunisjon kom til syne for tyskerne. Kaiene var også fullstabelt med militært materiell. Da det første flyet kom, ble det ifølge Christiansen møtt med fransk mitraljøseild. Totalt 33 bombenedslag i byen, og sivile og allierte soldater satt sammen i kjellere rundt i byen. Byen sto i full flamme, og bombingene av Namsos er historie (Sandmo, 2015, s. 14).

Gjennom å undersøke flere årsaker og hensikter for selve bombingene, er det viktig å få frem det helhetlige bildet av de alliertes strategi. Tyskerne invaderte Trondheim 9. april. I etterkant av dette ankom engelske og franske styrker til Namsos som skulle marsjere sørover og jage tyskerne ut fra Trondheim. Infanteriregiment nummer 13 lå på Steinkjer, med væpnede soldater som skulle møte opp der, og gå mot tyskerne i retning Trondheim. Engelskmenn og franskmenn kom til Namsos med soldater, med hensikt å gå sørover og jage tyskerne ut fra Trondheim. De var stasjonert i Namsos og hadde mye materiell som på ingen måte lå skjult for tyskerne, som etter hvert fikk syne på materialet til de allierte, trolig ved hjelp av rekognoseringsfly. Materialet var hovedsakelig våpen, ammunisjon og proviant (Sandmo, 2015, s. 55). Da dette militære materialet kom til syne for tyskerne var de høyst interessert i å ødelegge dette for de allierte, og bombet dermed byen i ruiner mandag 20. april 1940.

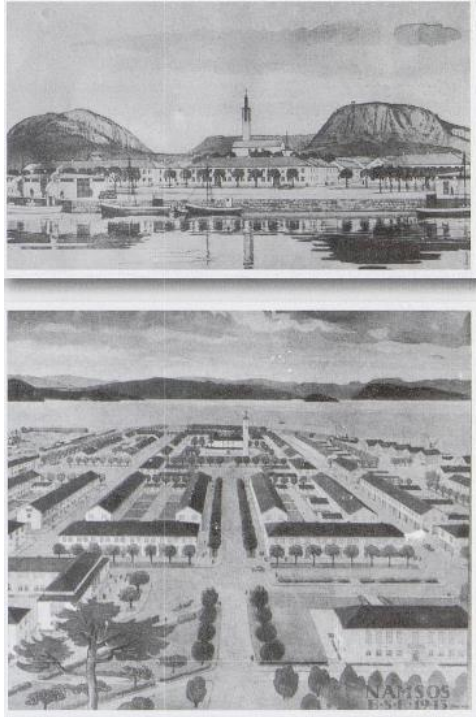
I Jon Hildrums «Namsos min by: 1845-2015» beskriver han at kvelden den 11. april startet evakueringa av byen da en britisk destroyer kom kjørende inn for å se om tyske soldater hadde ankommet (Hildrum, 2014, s. 90). Likevel var det tre sivile som mistet livet under bombingene. At det ikke var flere, beskriver Hildrum som et under. «Tre sivile mistet livet under bombingene. At ikke flere omkom er nærmest et under, for det var mange i byen denne lørdag formiddagen. Folk skulle handle til helga» (Hildrum, 1995, s. 73).

For tyskerne handlet det om å stoppe tilførsel av militært utstyr i Namsos for å forhindre de alliertes kontroll sørover i landet. Tyskernes ønske var hovedsakelig Narvik, da byen hadde strategisk og økonomisk betydning for Tyskland. Dette omhandler spesielt store mengder jernmalm. Derfor var det viktig for tyskerne å angripe de allierte og ta over kontrollen nordover i landet, og i så måte var Namsos et tilfeldig, men viktig mål for tyskerne (Gritten m.fl., 2010, s. 38).

2.1 Namsos' nye reguleringsplan og Brendte steders regulering

Etter bombingene av byen var fokuset tilsynelatende å få gjenreist byen. De kjente ordene "Gjenreisningsnemnda", "Brendte steders regulering" og "reguleringsplaner" var kjapt på befolkningens tunge. Namsosbefolkningen fikk altså gjennom den statlige institusjonen "Brendte steders regulering" stor hjelp til å gjenreise byen sin. Ordningen hadde som formål å utarbeide reguleringsplaner for byer i Norge som var utsatt for krigsskade under andre verdenskrig (Skodvin, 2023). "Krigsskadd" var et godt ord for å beskrive Namsos i etterkant av bombingene, og byen fikk dermed hjelp fra arkitekt Sverre Pedersen som skrev de helt nye planene for byen (Sandmo, 2015, s. 111). Ifølge Store norske leksikon sin artikkel om Brendte steders regulering, var institusjonen i virksomhet i årene 1940-1952 (Skodvin, 2023).

Det var Gjenreisningsnemnda som startet prosessen å få i gang en slik institusjon i slutten av juni 1940 (Skodvin, 2023). Sverre Pedersen, som var arkitektprofessor på den tiden, ble spurt om å lede arbeidet med disse reguleringsplanene til de krigsskadede byene. 27 byer og tettsteder fikk denne hjelpen. Etter krigen ble planene kritisert fordi mange mente at okkupasjonsmakten var med og påvirket arbeidet (Skodvin, 2023). Pedersen beskrev Kirkegata i Namsos som den nye hovedgata foran kirkehaugen. «Man prøvde å bringe liv og avveksling inn ved å markere den gata som dannet ryggraden i skjemaet og var rettet mot kirken som fond, Kirkegata, og gi den en større bredde så den skilte seg ut fra de andre gater» (Sandmo, 2015, s. 110). Slik lød Sverre Pedersens ord angående Kirkegata. Ellers ønsket Pedersen to offentlige bygg foran kirka. Skolen skulle flyttes opp på Bjørumsjordet der også boliger for bestyrer og lærere skulle befinne seg (Sandmo, 2015, s. 111). «Kirken beholder sin gamle vakre plass på Kirkehaugen. Den kan utformes som en sentralkirke symmetrisk om aksene, men den arkitektoniske bearbeidelse har vist at det også med hell kan plasseres en langkirke der, skrev Pedersen» (Sandmo, 2015, s. 111). I bildene som er vedlagt i Sandmos Namsos, fra krig til fred kommer det tydelig frem at byen var strengt regulert, noe befolkningen i byen ikke ønsket seg.

(Sandmo, 2015, s. 111).

Likevel står kirken på kirkehaugen den dag i dag, samtidig som de offentlige byggene ved kirka også er der i dag. «Etter krigen ble mye av Pedersens arbeid lagt bort. Folk i Namsos ønsket ikke en så streng regulert by som han la opp til» (Sandmo, 2015, s. 111). Som beskrevet i leksikonet, står det også beskrevet i Sandmos bok. Mye av arbeidet hans ble lagt bort, men likevel er den tidligere arkitektprofessoren vært til stor nytte i mange norske byer.

Avslutningsvis i dette kapittelet er det viktig å sette lys på at det finnes ulike kilder til hendelsen, og beskrivelsene er ikke nødvendigvis like. Når jeg undersøker en hendelse som det er skrevet ulike bøker om, vil det være naturlig å møte på sprik i kildene. Eksempelvis meddeler Storm Evensen i sitt intervju i Sandmos *Namsos, fra krig til fred* at det var masse folk i byen da bombingene forekom, på grunn av at det var flere som skulle handle til helgen. Samtidig beskrives det i samme bok at byen var evakuert grunnet ankomsten til en britisk destroyer, og tyske observasjonsfly som fløy over byen i dagene før bombingene. I mitt søk i avisene forekommer det ikke informasjon angående befolkningens evakuering, men det kan være naturlig å tro at befolkningen, stort sett, var flyktet fra byens sentrum. Dette grunnet de annonserte dødsfallene, både i avisene og i sekundærlitteraturen skrevet i lang tid etter krigen. Samtidig er det viktig å nevne hvorvidt jeg klarer å fange opp alt i mine søk på Nasjonalbiblioteket. Dermed vil det være vanskeligere å konkludere, da beskrivelser i avisene kan ha gått utenfor mitt søk.

3.0 Metode

For to år siden skrev jeg en forsknings- og utviklingsoppgave om omtalen etter bombingene av Namsos i lokale aviser. Denne oppgaven viser til mye av de samme vinklingene, men i større omfang, og oppgaven inkluderer flere aviser. Oppgaven har også et bredere tidsperspektiv, med fokus på omtale før, under og etter angrepet. Målet for den kvalitative analysen er å få økt kunnskap på det området det forskes på. Mengden forskning på temaet er nokså liten. Dermed har jeg erfaring med avisomtale om hendelsen. For å kunne svare på de utvalgte forskningsspørsmålene trengs det virkemidler. I min oppgave er det sentrale å velge et antall artikler fra aviser i Trøndelag og omegn. Ved frembringelse av data har jeg brukt Nasjonalbiblioteket aktivt gjennom hele prosessen. For å kunne finne frem relevant materiale har jeg begrenset tidsaspektet, og dermed søkt i avisene som ble utgitt fra 20. april 1940 til 20. april 1950. Her har jeg da 10 år med aviser som beskriver bombingene av Namsos. Videre har jeg måttet begrense ytterligere, da dette søket omfavner mye stoff. Dermed har jeg laget en liste med søkeord. Eksempelvis har jeg brukt; bombing, Namsos, 20. april, evakuering, brann, sivil og bombardement. Gjennom disse søkeordene finner jeg artikler og utdrag i aviser som er relevante for mitt søk. Avslutningsvis har jeg måttet gjøre et utvalg basert på hva jeg søker i min oppgave. Her har jeg valgt Namdalen Folkeblad som er geografisk tilknyttet til hendelsen i størst grad, også med innslag av aviser rundt i landet. Grunnen til at jeg inkluderer Østlandets Blad i besvarelsen, er at den forekommer i mitt søk om bombingene av Namsos på Nasjonalbiblioteket. Relativt sett ville det ikke vært naturlig å inkludere alle funnene i mitt søk, men dette er naturlig da omfanget av funnene ikke er spesielt store.

I søkeprosessen har det vært greit å finne empiri som er relevant. Likevel omhandler beskrivelsene i avisene i stor grad krigen i seg selv, og spesielt på Østfronten. Dermed har jeg brukt det jeg finner av empiri som omhandler hendelsen og benyttet det i min besvarelse. Grunnen til at jeg velger Namdalens Folkeblad som fundament i oppgaven er hyppigheten på artiklene som kan knyttes opp mot bombingene av Namsos. De legger mye oppmerksomhet på hendelsen og påvirkningene den har for befolkningen. I kapittel 2.1 beskriver jeg hvor mange jeg har benyttet fra hver avis i min oppgave.

I etterkant av utvalget skal jeg analysere datamaterialet og forsøke å finne en sammenheng mellom informasjonssituasjonen til beboerne og hvordan den stadig endret seg.

I Astri Andresens bok «Å gripe fortida» diskuterer hun historie i tekst, og beskriver at all informasjon vi har om fortida er i all hovedsak formidlet gjennom tekst. Videre påpeker hun viktigheten av at når det er historikeren som skal tolke tar en i bruk kvalitative metoder. I min

forskerprosess benytter jeg primærkilder, da jeg skal studere avisene som omtaler hendelsen. Dette er da førstehåndskilder som jeg benytter i min besvarelse, mens det hadde vært sekundærkilder om jeg skulle studert bombingene av Namsos som hendelse. Hun beskriver begrepsparet primær og sekundær som komplisert, fordi en kilde både kan være primær og sekundær (Andersen et al., 2017, s. 73). Andersen beskriver at det er det tidligste leddet som fremdeles finnes som er primærkilde (Andersen et al., 2017, s. 73). Når det gjelder de første avisutgivelsene på 40-tallet angående bombingene av Namsos kan de tolkes som primærkilder.

Historisk metode innebærer en kritisk undersøkelse av kilder for å konstruere en fortelling om fortiden. Denne fortellingen er konstruert basert på bevis fra primære og sekundære kilder, og arkeologiske kilder der det er relevant. Prosessen med å konstruere en historisk fortelling innebærer å tolke og analysere de tilgjengelige bevisene, og bruke disse bevisene til å støtte argumenter om hva som skjedde i fortiden. Det er imidlertid viktig å merke seg at konstruksjonen av en historisk fortelling alltid er gjenstand for tolkning og skjevhet.

Historikere må være klar over sine egne skjevheter og kildenes skjevheter, og de må bestrebe seg på å konstruere en fortelling som er så objektiv som mulig. Til tross for utfordringene med å konstruere en historisk fortelling, fortsetter historikere å stole på denne metoden for å bedre forstå fortiden og dens relevans for nåtiden (Andersen et al., 2017). I min besvarelse vil jeg være med å presentere en historisk fortelling om avisomtalen av bombingene av Namsos. Dette gjøres på forskerens premisser med materialet som er tilgjengelig. I størst mulig grad presenterer jeg materialet med objektivitet. Likevel vil det være skjevheter i egne tolkninger av sekundær- og primærlitteratur.

Ved å undersøke de forskjellige avisene i dybden for å finne relevant informasjon knyttet opp mot min valgte hendelse, tar jeg i bruk en kvalitativ analysemodell. Denne kvalitative analysemodellen innebærer et utvalg av metoder, hvorav Aksel Tjoras dokumentstudier beskriver min metodebruk i denne besvarelsen godt. «Den tredje hovedgruppa av kvalitativ datagenerering er såkalte dokumentstudier, hvor vi i hovedsak bruker dokumenter som er produsert for andre formål enn forskning» (Tjora, 2021, s. 195). Aksel Tjora beskriver videre at det skilles mellom casespesifikke dokumentstudier og generelle dokumentstudier.

Generelle dokumentstudier innebærer en studie av eksempelvis fra aviser. Det vesentlige poenget er at studien gir oss informasjon om et forhold på et spesifikt tidspunkt og et spesifikt sted (Tjora, 2021, s. 196). Min studie samsvarer godt med denne beskrivelsen, og vil derfor regnes som et rent dokumentstudie. Videre i delkapittelet beskriver Tjora at metoden bør få en

mer sentral plass i samfunnsvitenskapen. «Det er grunn til å jobbe for at rene dokumentstudier bør kunne innta en mer sentral plass i hele bredden av samfunnsvitenskap, blant annet for å styrke en økt *historisk sensitivitet* og for å utvikle mer *ikke-påtrengende metoder*» (Tjora, 2021, s. 200). Dokumentene som det skal utføres forskning på gir et definert tidsbilde. Henholdsvis fra krigssamfunnet og etterkrigssamfunnet. Det gir et inntrykk av tidligere hendelser, og da er det ifølge Tjora og Willis med på å bidra til å styrke forskerens *historiske følsomhet* (Tjora, 2021, s. 203).

Ved utvalgsprosessen av materiale er det relevant å ha kunnskap om hvordan media opererer. Kommunikasjon handler om «å gjøre felles» ifølge Ture Schwabs. Dette beskriver han i boka «Media i samfunnet» fra 2007. I min oppgave handler store deler om å utplukke generert datamateriale. Materialet, som er beskrevet gjennom aviser, omtales som massekommunikasjon. Det er en sender, et budskap, og en mottaker (Schwabe, 2007, s. 10). I avisene står det beskrevet et budskap som mottakerne skal tolke, og for at leserne skal tolke dette på måten senderen mener, er det viktig å bruke samme språk og ha felles opplevelser (Schwabe, 2007, s. 13).

«Mottakaren står overfor ei tilsvarende oppgave: Signala må tolkast eller dekodast for at vi skal forstå budskapet. Det hjelper lite å gi ei skriftleg melding dersom mottakaren ikkje har lært bokstavane, eller dersom teksten er skriven på eit heilt framandt språk» (Schwabe, 2007, s. 13).

I min forskerprosess er det som ofte noenlunde greit å tolke budskapene til avisene, men det kan forekomme ord som ikke brukes i samtiden. Da har jeg måttet lete etter ordets innhold. Likevel gjør jeg mine fortolkninger av ordene som står beskrevet i avisen, og derfor forekommer det tolkninger av budskap. Dermed er graden av subjektivitet tilstedeværende i oppgaven.

Min metode, i tillegg til det jeg beskriver, er også det å bruke kildene for å lage en fortelling. Under min prosess som forsker skal jeg undersøke hvordan avisene dekker bombingene av Namsos. I prosessen inkluderer jeg også sekundærlitteratur for å kontekstualisere avisenes dekning av hendelsen, og for å forenkle forståelsen for leseren. Når det gjelder omfanget av en slik oppgave, kunne det også vært integrert intervjuer av tidsvitner. Eksempelvis har jeg en oldefar som opplevde og husker krigens forløp, og spesielt bombingene. Han var 14 år da bombingene skjedde, og husket den godt. Han sto utenfor byen og observerte de mange bombenedslagene som traff byen den 20. april 1940. Det kunne vært interessant å benytte slike tidsvitner i en forskerprosess, da en har mulighet til å ivareta beretninger om en

betydelig hendelse i lokalhistorien. Dette gjelder også å ivareta hvordan lokalsamfunnet var på denne tiden, i en vanskelig tid under krig. I samråd med min veileder ble vi enige om at dette ikke er relevant for min valgte problemstilling. Å bruke muntlige kilder for å forstå en hendelse så langt tilbake i tid har mange kildekritiske utfordringer, som erindring. Likevel kunne dette vært en fin inngang for å diskutere historiedidaktiske problemstillinger. Å bruke familiehistorie for å skape historiebevissthet og engasjement for historien er en fin inngangsport. Samtidig faller dette utenfor rammene for min studie, og har derfor valgt å begrense metoden min til litteraturanalyse. Undersøking av avisenes dekning som foreligger i arkivet kunne også vært relevant.

Gjennom metoden jeg benytter vil det være naturlig å reflektere hvorvidt jeg har muligheten til å fange opp alt. I stor grad foreligger avisutgavene på Nasjonalbiblioteket, men det kan forekomme at tilgjengeligheten minskes i noen tidsperioder. Jeg opplever at tilgjengeligheten på aviser fra denne tidsperioden er veldig god, men begrenset tilgjengelighet kan være med å forme min empiri og mine tolkninger. Tidlig i min forskerprosess fant jeg ikke avisutgaver fra Trondheim som omhandlet bombingene av Namsos, men etter å ha benyttet andre søkeord fant jeg utgaver i umiddelbar nærhet til bombingene. Ord som bombardement gjorde at Adresseavisen dukket opp i mitt søk i nærhet til bombingene. Dette var et ord som jeg tidlig i min forskerprosess ikke benyttet, og dermed dukket ikke Adresseavisen opp i mitt søk.

Dermed er det viktig å påpeke hvorvidt jeg klarer å få med alt av datamateriale i oppgaven. Ut fra det som foreligger på Nasjonalbiblioteket er det naturlig å tro at jeg har fanget opp store deler av det, men bombingene av Namsos kunne blitt omtalt i andre utgaver som ikke dukker opp i mitt søk. Hvilke ord som brukes på Nasjonalbiblioteket er utslagsgivende for hvilke artikler som forekommer i søket. Likevel vil jeg påpeke artiklenes tilgjengelighet gjennom bruk av plattformen.

3.1 Presentasjon av aviser

Avisa jeg benytter mest i min forskerprosess på avisomtale og gjenoppbygginga av Namsos som by er Rørvik-avisa Namdalens Folkeblad. Her har jeg benyttet åtte forskjellige utgaver av avisa som jeg bruker i min besvarelse. Avisa ble ikke før 1942 pålagt tysk sensur av Nasjonal Samling (Sandmo, 2015, s. 65). Ifølge Sandmo var ikke avisen underlagt sensur før dette. Alle mine funn er funnet før avisa ble underlagt tysk sensur. Om en ser på en avisutgave i tidsperioden de var underlagt tysk sensur, kommer det tydelig frem i overskriftene at

tyskernes krigføring og deres budskap er hovedpunktene. Utforming av avisen ble også endret, og det ble lagt til en underoverskrift under avisnavnet, “vor sak er fedrelandets sak”.

Adresseavisen, også kjent som Adressa, er Norges eldste avis (Grut, 2021). Den hadde ifølge Store norske leksikon økonomiske fordeler av å unngå at avisen ble stanset under krigen (Grut, 2021). Mange andre ble underlagt sensur, eksempelvis Namdalen Folkeblad, som er den avisen som er geografisk nærmest hendelsen som forekom 20. april 1940. Adresseavisen er den første større avisen som skriver om hendelsen i umiddelbar nærhet til bombingene. De største avisene i landet nevnte hendelsen i liten grad, ofte i bisetninger i artikler som omhandler andre krigsnyheter. Høsten 1941 ble Adresseavisens sjefsredaktør Harald Torp og redaktør Sverre J. Herstad forkastet av nazimyndighetene, og Jacob Skylstad tok over avisen videre i krigen (Grut, 2021). Han meldte i høsten 1940 seg inn i Nasjonal Samling, og ble dermed kreditert til å være redaktør i de sammenslåtte avisene (Overrein, 2020). Skylstad kom fra Bondeparti-avisen Nasjonalbladet, som ble slått sammen med Adresseavisen i 1942 (Grut, 2021). Avisa har jeg hentet ett utdrag fra, for å beskrive hvordan den største avisen beskrev bombingene.

Adresseavisen har i etterkant av krigen kommet ut med informasjon om nazifiseringen av avisen under krigen. I artikkelen *Da Adresseavisen ble størst* fra 2015 beskrives den økonomiske oppsiden de hadde i avisen under andre verdenskrig. Arbeider-avisen og Nidaros ble brutalt stanset av okkupasjonsmakten, mens Adresseavisens utgivelse pågikk videre. Takket være den svekkede konkurransen, ble tallene for antall solgte blad kraftig økt. Fra 17 000 til 49 000 økte opplaget under krigen, med nevnte Skylstad som redaktør. Avisa fikk ifølge artikkelen inndragelse på én million kroner i etterkant av krigen. (Adresseavisen, Blix, 8. mai, 2015)

Fjell-Ljom, som ble etablert i 1886 betegnes som Røros-avisa, men avisen dekker også Holtålen (Kokkvold, 2021). Avisen, som de fleste andre, ble tydelig underlagt tyskerne. Gjennom ordene «et gjenlydende organ for alt det store og vakre som måtte skje i vårt fedreland, på statens, kirkens, skolens og hjemmets områder» fortsatte den og gis ut frem til 1943. Da ønsket man ikke å utgi avis på inntrengernes premisser (Kokkvold, 2021). Denne avisa har jeg hentet ett utdrag fra, da artikkelen kom få dager etter hendelsen er det interessant å se hvordan de beskrev hendelsen og hvordan informasjonssituasjonen var.

Avisen Stjørdalingen, lørdag 27. april 1940, skrev om at antall dødsfall enda var ukjent, noe som Fjell-Ljom hadde tall på tre dager tidligere. Dermed er usikkerheten rundt informasjonssituasjonen til avisene stor, og en kan ikke si for sikkert at informasjonen

artiklene kommer med stemmer. Avisa Stjørdalingen var for Stjørdal og bygdene rundt, og ble etablert i 1924 (Snøfugl, 2022). Reidar Foss var redaktør under krigen, og avisa var et organ for det nye Bondepartiet (Snøfugl, 2022). Etersom en ny redaktør ble ansatt i 1945, er det naturlig å tro at nevnte Foss tok parti med Nasjonal Samling under okkupasjonen. Denne avisa har jeg brukt en artikkel fra.

Trondheimsavisa Nidaros beskriver også bombingene av Namsos, men i likhet med Adresseavisen går det mange dager før beskrivelsene finner sted i avisa. Ifølge Store norske leksikon ble denne avisa stiftet i 1902 og opphørte i 1957, da konkurransen til Adresseavisen ble for stor. Etter fire års stand under andre verdenskrig og striden om navnet på byen gikk tapt, beholdt avisa navnet Nidaros. Dette førte til annonseboikott og abonnementfracfall i stor grad (Forr, 2023). Her har jeg forsket på to forskjellige utgaver der begge omhandler bombingene i stor grad. Den omtaler bombingene relativt sjeldent sett bort fra disse to eksemplene. Ifølge flere kilder, deriblant Adresseavisens artikkel om avisene i Trondheim under krigen, beskrives det at forvekslingen av Dublin og Belfast var utslagsgivende da avisen ble stanset senere. Det hadde ifølge artikkelen sneket seg inn en feil i en tysk melding om bombing av Belfast, mens det i Nidaros sto at bombingene hadde forekommet i Dublin. Irland var antibritisk, og nært knyttet til Tyskland under krigen, dermed var det en fadese å meddele et tysk angrep mot Dublin (Adresseavisen, Blix, 8. mai, 2015).

Det vi i dag kjenner som Trønder-Avisa, som under krigen het Nord-Trøndelag og Inntrøndelagen, beskrev tyskernes kapitulering i dagene etter frigjøringen. Opprinnelig het avisen Inntrøndelagen, og var en Venstre-avis som under krigen også ble kalt Fellesavisa. Navnet Trønder-Avisa kom i 1952 (Pettersen, 2021). Jeg benytter en utgave av avisen som ble utgitt 11. mai 1945, i dagene etter frigjøringen. Det er interessant å sette lys på denne utgaven, da den bærer tydelig preg av frigjøring.

Dagsposten, som også ble utgitt i Trondheim under krigen var en nazifisert avis som ble gjort til organ for Nasjonal Samling (Forr, 2020). Ifølge store norske leksikon var det Trondheims ledende avis frem til sin dødsdag 8. mai 1945. Til tross for avisens arbeid som klakør for Quisling hadde den gjennom hele sin eksistens god økonomi (Forr, 2020). Påtrykket «Organ for Nasjonal Samling» var et påtrykk av Quisling selv, og redaktør Knudsen ble dømt til tvangsarbeid og rettighetstap etter krigen (Forr, 2020).

4.0 Empiri og analyse

Avisomtalen av bombingene av Namsos og påvirkningen hendelsen har på etterkrigssamfunnet er det dette analysedelen tar for seg. Her skal jeg systematisere og beskrive i fire ulike deler. I den første delen skal jeg undersøke hvordan Namdalens Folkeblad sin omtale var før bombingene skjedde. Grunnen til at jeg velger å inkludere omtale før bombingene er for å undersøke om det finnes omtale angående evakuering av byen i forkant av hendelsen. Den andre delen innebærer beskrivelser og beretninger rett etter bombingene. Denne delen vil innebære den umiddelbare avisomtalen i etterkant av hendelsen og hva avisene omtalte av informasjon. Deretter vil jeg inkludere et delkapittel som omhandler avisomtalen mens krigen pågår. Her vil jeg forsøke å sammenligne hvor streng kontroll tyskerne hadde på de ulike avisene når det gjelder eksempelvis sensur. I det siste delkapittelet i analysedelen vil jeg frembringe beskrivelser i etterkant av krigens slutt. Her vil det være hensiktsmessig å se på et tidsperspektiv på fem år, med år 1950 som det siste året jeg forsker på. Grunnen til at jeg velger å dele analysekapittelet i fire deler, er for å systematisere datamaterialet for å forenkle lesernes opplevelse av det innsamlede materialet. Det vil også forenkle forskerprosessen i form av å sette lys på en tidsramme i hvert delkapittel.

4.1 Omtale før bombingene

I avisutgavene i dagene før bombingene er det lite oppmerksomhet som tiltrekker retning av at det skal skje alvorlige krigshandlinger i Namsos. Det finnes ikke noe om evakueringen av soldater i dagene før bombingene. Noe som en kan si er naturlig, da befolkningen ikke hadde tilgang på informasjon om det som kom til å skje. Likevel beskriver sekundærlitteraturen, som tidligere nevnt, at befolkningen var evakuert da bombingene forekom. Ifølge litteraturen var det to elementer som bidro til at befolkningen var evakuert. Den britiske destroyeren som ankom havna i Namsos i dagene før bombingene, og de tyske rekognoseringsflyene som fløy over Namsos var begge to grunner til at befolkningen var evakuert, ifølge sekundærlitteraturen jeg har benyttet.

Generelt sett innebærer avisomtalen krigen i seg selv, og spesielt krigføringen tyskerne utøver mot nordmennene. Eksempel i en utgave fra Namdalens Folkeblad 15. april 1940: "Det norske forsvar gjør hård motstand mot tyskerne" (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 15. april, 1940). Videre beskrives det at tusener av frivillige vil komme til hjelp i Norge. Sitatet i seg selv stemmer godt overens med det jeg presenterte i kapittel presentasjonen av kontekst, i

kapittel 2.1. Det norske forsvaret gjorde motstand i henhold til regjeringens ønske i felttoget 1940, helt frem til de måtte innstille seg fiendtlighetene.

I utgaven to dager senere skriver avisen om allierte soldater som er stasjonert i Norge. «Store allierte troppestyrker landsatt flere steder i Norge» (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 17. april, 1940). Videre bærer utgaven preg av krigen nasjonalt, og det skrives minimalt om situasjonen i Namsos i dagene før bombingene. Likevel er det interessant å sette lys på de alliertes landgang i Norge, når vi vet de alliertes landgang i Namsos. Dette var også selve grunnen til bombingene. Hvordan tyskerne fikk informasjonen som omhandlet de alliertes oppholdelse i Namsos er usikkert, men det kan være en plausibel forklaring at de hadde tilgang på avisene, og fikk informasjon gjennom dem.

To dager senere skriver Namdalen Folkeblad igjen om de allierte troppene. «De allierte tropper marsjerer til fronten sammen med våre egne» (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 19. april, 1940). Slik lyder overskriften dagen før bombingene av Namsos, som igjen innebærer de allierte troppene på landsbasis, som marsjerer sammen med nordmenn til frontene. Det fremstilles et slags samarbeid mellom nordmenn og allierte styrker i avisene i dagene før bombingene. Det lyder gjentakende krigssituasjonen på landsbasis. Ellers i utgaven beskrives byer som er uskadd og at Norge forbereder Hitlers fall. Her kommer det tydelig frem at avisen ikke blir underlagt tysk sensur før 1942. Det er interessant å se forskjellene på hvordan avisene beskriver krigen med tanke på om avisen er sensurert eller ikke. I Namdalens Folkeblad, som var en liten avis, beskrives krigen vanligvis nasjonalt, mens de lokale nyhetene uteblir fra utgavene. Det er naturlig å tro at de følger befolkningens ønske om å opplyse krigssituasjonen i landet, da det ikke forekommer nyheter i Rørvik og Namsos og omegn i dagene før bombingene skjedde.

Informasjonen som kommer frem i avisene, er de alliertes landgang i Norge. Gjennom sekundærlitteraturen har jeg satt lys på de alliertes landgang også i Namsos, og spesielt de franske soldatene som ankom Namsos natt til 20. april som var avgjørende for bombingene. Denne informasjonen forekom ikke i mitt søk på Nasjonalbiblioteket, men som nevnt er det mulig at det er utgaver som ikke forekommer i mitt søk, og dermed uteblir fra mitt datamateriale.

4.2 Beretninger i umiddelbar nærhet til bombingene

«Namsos bombardert og lagt i grus av tyske bombefly» (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 22. april, 1940). Dette er overskriften til reportasjen på side 2 i avisutgaven, og den første artikkelen som forekommer i mitt søk som omtalte hendelsen. To dager tok det før beskrivelsene av hendelsen fant sted i avisen, og artikkelen sier at det er et øyevitne som har berettet.

«Vi talte igår med et øyevitne som natt til søndag kom fra Namsos. Vedkommende forteller at de første bomber falt over byen et kvarter over 10. Helt til kl. 12 var da byen i stadig ild. Tyske fly i sveit på fra 3 til 7 maskiner kretset stadig over byen og slapp ned sprengbomber og brandbomber» (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 22. april, 1940).

I lys av dette er det naturlig å tolke at informasjonssituasjonen for avisene var nokså dårlig. I utgivelsene i dagene i etterkant er det mangel på ny informasjon fra avisene, og de største avisene nevner ikke hendelsen. Grunnene til dette kan være flere, men det kan være naturlig å tro at selve bombingene av Namsos ikke lenger var en nyhet, når de allerede hadde nevnt det i avisen. For at en sak skal være aktuell for avisene må den ha en lengde som gjør at nyhetsmediet kan fange den opp. For aviser er dette vanligvis ett døgn (Schwabe 2007, s. 115-116). Samtidig kan en si at avisens utgave er informativ og på tiden, da bombingene hendte 20. april, som nok hadde stor påvirkning på befolkningen. Derfor skrev ikke avisen om det før 21. april, som utkom 22. april.

På en annen side kan det være grunnlag for å tro at bombingene av Namsos ikke var en hendelse av stor interesse for de største avisene i landet, og at dette er grunnen til at hendelsen uteblir i de avisene. Samtidig var det mye annet som foregikk i landet på samme tid. Likevel beskrives den som en betydelig hendelse i andre verdenskrig i sekundærlitteraturen som er tilgjengelig i dag, og er med på å forme beskrivelsene av tyskernes hensynsløse krigføring under andre verdenskrig. Informasjonssituasjonen for befolkningen i seg selv var nok dårlig, samtidig som avisene ikke hadde ny informasjon om hendelsen. Antall døde og skadeomfanget var nok usikkert i de kaotiske dagene etter bombingene, og dette kan være grunner til at det ikke ble nevnt i artikkelen.

Fire dager senere bærer samme avis preg av ustanselig krigføring fra tyskerne. Med overskriften «Haarde kamper utkjemper i Trøndelag» og ingressen «Tyskerne fører en hensynsløs luftkrig mot Norges befolkning» (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 26. april,

1940). Videre i utgaven beskriver avisen skadeomfanget på jernbanen mellom Namsos og Steinkjer. Den er bombardert og vil være ubrukelig (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 26. april, 1940). I denne utgaven kommer avisen med ny informasjon, som tyder på at informasjonssituasjonen til avisen har endret seg siden forrige utgave som omhandlet hendelsen. Det er naturlig å tro at det kom informasjon kontinuerlig fra radio, og fra befolkningen i seg selv. Dette kan både være rykter og ord som sprer seg på gata, men også plausible forklaringer rundt bombingen av Namsos. At tyskerne førte en hensynsløs luftkrig mot Norges befolkning var på mange måter en nyhet, men likevel noe de ikke hadde nevnt i andre utgaver. Befolkningen i Namsos var klar over at byen var utsatt for angrep, men de hadde ikke informasjon om hva som hendte i andre byer. Likevel er det naturlig å tro at befolkningen forsto hva som skjedde også andre steder, i henhold til tyskernes krigføring mot byen.

Interessant er det også å gå i dybden på overskriften der det står at harde kamper utkjempes i Trøndelag. Gjennom ordene «kamper» er det naturlig å tro at også allierte soldater var med og kjempet. Som nevnt i presentasjonen av kontekst i kapittel 2.1, vet vi at franskmenn fyrte med mitraljøseild mot flyene som ankom Namsos 20. april 1940. Det kan settes spørsmålstegn med om nordmennene i Trøndelag var med og kjempet mot tyskerne eller om det kun var allierte soldater som kjempet i krigene som blir beskrevet i overskriften. En naturlig tolkning er at norske soldater ikke oppholdte seg i Namsos, så det var de allierte marinesoldatene som sto for krigføringen mot tyskerne. Luftkrigen var som nevnt i artikkelen hensynsløs, og i dagene etter bombingen av Namsos bombet de også Steinkjer. Skadeomfanget på den påståtte jernbanen mellom Namsos og Steinkjer beskrives som bombardert og ubrukelig. Ubrukelig var den i utgangspunktet, da det aldri har vært jernbane mellom Namsos og Steinkjer. Hvorfor avisen har skrevet dette er usikkert. Det kan være at Namdalens Folkeblad har forvekslet steder, og mente å skrive Namsos og Grong. Uansett er det viktig å påpeke viktigheten av å være kildekritisk når en leser, da det har forekommet informasjon i avisene som jeg har satt spørsmålstegn ved i min analyseprosess.

«Bombardementet av Namsos» lyder overskriften fra Adresseavisen fire dager etter hendelsen skjedde (Adresseavisen, Torp, 24. april, 1940).

«Parti fra Namsos som blev så fryktelig herjet ved det tyske luftbombardement mandag under landsetting av allierte tropper. Det har enda ikke lyktes å få nærmere detaljer om skadens størrelse eller rede på hvor mange menneskeliv som er gått tapt» (Adresseavisen, Torp, 24. april, 1940).

Artikkelen beskriver tyskernes bombing av Namsos og påpeker at informasjonssituasjonen er slik at de ikke har flere detaljer enn selve bombingene. Det kan se ut som de går ut fra at det er menneskeliv som er gått tapt, da de beskriver at byen ble «fryktelig herjet», og at de ikke vet hvor mange menneskeliv som er gått tapt. Til artikkelen vedliggjer det et fotografi av byen, naturlig nok fra før bombingene hendte. Avslutningsvis i artikkelen påpeker de at de er uten post- og telefonforbindelse (Adresseavisen, Torp, 24. april, 1940).

Adresseavisen beskriver også hendelsen rimelig tett opp mot hendelsen, men tilfører ikke ny informasjon om en setter denne artikkelen opp mot de andre jeg har undersøkt. Artikkelen beskriver også eksplisitt at de ikke har lyktes med å få nærmere detaljer når det gjelder skadeomfang eller hvor mange menneskeliv som kan ha gått tapt. Som nevnt, er det naturlig å tro at Adresseavisen går ut fra at menneskeliv er tapt, da de vet at byen er blitt herjet med av tyskerne. De beskriver også at de ikke har post- og telefonforbindelse, som gjør det vanskelig å skaffe informasjon angående bombingene. Adresseavisen er to dager senere enn Namdalens Folkeblad angående å nevne bombingene i avisen. Det kan være en naturlig tanke å tro at Adresseavisen har fått denne informasjonen fra utgaven av Namdalens Folkeblad gjennom mennesker som har krysset bygrensene og videreformidlet informasjonen gjennom folket. Samtidig er det ikke sikkert at det var naturlig for folket å reise i disse dagene, da tyskernes krigføring var hensynsløs og i strid mot folkets ønsker. Den norske befolkningen følte seg ikke trygge i dagene etter invasjonen. Tyskernes bombing av Namsos gjorde befolkningen skrekkslagen, og redde for nye angrep. I Adresseavisens utgave 24. april står det skrevet at bombardementet skjer under landsettingen av allierte soldater. I dette ligger det et grunnlag for å tyde spørsmålet om årsak til hendelsen. Som jeg har beskrevet tidligere i oppgaven, er det en naturlig årsak at tyskerne bombet Namsos grunnet de allierte soldatene som oppholdte seg i byen. Det er svært interessant at en av årsakene framkommer i Adresseavisens utgave i såpass nærhet til bombingene, når det gjelder tidsperspektivet.

I lys av avisomtalen i de nærmeste dagene etter hendelsen ser vi at informasjonssituasjonen er slik at avisene ikke kommer med nevneverdig ny informasjon like etter hendelsen. Avisene nevner bombingene og beskriver det på sin måte. Adresseavisens utgaver under krigen innebærer en spalte som beskriver krigssituasjonen primært i Trøndelag, med noen unntak. I dagene etter hendelsen skriver avisen sporadisk om krigssituasjonen i Trøndelag. 24. april 1940 beskriver de at forbindelsesveiene mellom Namsos og Trondheim er sperret (Adresseavisen, Torp, 24. april, 1940).

Et eksempel fra en avis utenfor Trøndelag, i Østlandets blad fra onsdag 24. april, står det at «Havneanleggene i Namsos og Åndalsnes skal være alvorlig skadet» (Østlandets Blad, Homlaas, 24. april, 1940). Artikler som omhandler bombingene er vanskelig å finne, spesielt fra de større avisene og i de nærmeste dagene etter hendelsen, men i lys av dette ser vi aviser som geografisk sett befinner seg mange mil fra Trøndelag også nevner bombingene av Namsos som en betydelig hendelse under krigen.

I artikkelen tillegges det ikke ny informasjon i min forskerprosess, men det er interessant å ta opp grunnen til at hendelsen blir nevnt i en avis som geografisk sett ligger 70 mil unna. Det er dermed en naturlig tanke at hendelsen som skjedde i Namsos 20. april var såpass markant at avisen, til tross for avisens avstand i antall kilometer til Namsos, er såpass stor. De beskriver at havneanleggene i byen skal være alvorlig skadet, men beskriver ikke bombingene i sin helhet. Gjennom min søkeprosess fant jeg ikke at avisen hadde nevnt bombingene tidligere, men som sagt er det naturlig å tro at det foreligger aviser som ikke inntraff i mine søk. Havneanleggene ble ifølge sekundærlitteraturen skadd, da de var et bombemål for tyskerne. Som tidligere nevnt hadde en britisk destroyer ankommet havna, som en kan tro var et mål for tyskerne.

Fra avisa Stjørdalingen 27. april 1940 beskrives hendelsen som herjing og brann som følge av heftige bombeangrep. «Namsos er herjet av brann som følge av heftige tyske bombeangrep. I 6 timer pågikk angrepet på byen. Antallet av drepte kjenner man ikke. Blandt troppene i og omkring byen oppstod det panikk, sier det tyske kommunique». Denne artikkelen gis ut noen dager etter hendelsen, og tilfører informasjon som omhandler varighet på bombingene. Varighet står ikke eksplisitt i andre aviser før dette tidspunktet, noe som tyder på at avisen har fått informasjon andre steder. Eksempelvis kan dette være radio eller øyenvitner som har observert hendelsen.

I Stjørdalingens utgave fra 27. april 1940 kommer det frem ny informasjon som jeg ikke kan se har blitt beskrevet tidligere. At Namsos var herjet av brann som følge av angrepene var ikke nytt, men tidsaspektet på bombingene hadde ingen andre aviser beskrevet tidligere. At byen ble bombet i 6 timer, stemmer med det Sandmo skriver i *Namsos, fra krig til fred* fra 2015. Dette aspektet er interessant å diskutere, da en kan spørre hvordan Sandmo fikk vite om informasjon som omhandler tidsperspektivet på bombingene. Som forfatter er det naturlig å undersøke flere kilder, i tillegg til å intervjuere tidsvitner som han har gjort i boka. Jamfør Sandmos intervju av Storm Evensen i *Namsos, fra krig til fred*, nevnt i kapittel 1.1. En kan også spørre hvordan avisen, som gis ut i Stjørdal, har fått tak i slik informasjon om

bombingen. Om Namdalens Folkeblad, som geografisk sett ligger nærmest selve hendelsen hadde beskrevet tidsaspektet på bombingen, hadde det vært naturlig å tro at beskrivelsene stammet fra vitner i byen. Dette kan også være tilfellet i Stjørdalingen, men nokså mer krevende er det når Stjørdal ligger 16 mil unna. Rørvik, som er en del av Namdalen var i større grad knyttet opp mot Namsos som by enn det Stjørdal var. Likevel kan informasjonen stamme fra rykter, eller mer naturlig fra andre aviser som ikke har forekommet i mitt søk.

Ifølge Hildrum evakuerte de fleste byen da den britiske destroyeren ankom havna, mens Sandmo beskriver at da rekognoseringsflyene sirklet rundt Namsos i dagene før bombingen, begynte befolkningen å evakuere. Dermed kan en påpeke at det er sprik i kildene, grunnet de to forfatterens beskrivelser av evakueringen av byen, og årsakene til denne. Den ene beskrivelsen utelukker ikke den andre, og det kan være naturlig å tro at begge beskrivelsene stemmer overens med virkeligheten. Det er skrevet såpass mye om hendelsen i ettertid, og beskrivelsene stammer ofte fra tidsvitner. Dermed er det interessant å plukke opp informasjon som blir beskrevet i sekundærlitteraturen og drøfte den, i tillegg til å benytte avisenes beskrivelser av bombingen og knytte disse to sammen.

Rørosavisa Fjell-Ljom skrev noen dager etter hendelsen en artikkel der ny informasjon kommer frem i utgaven, med overskriften «Fra frontene». «Under tyskernes bombing av Namsos skal en soldat være drept. Sivilbefolkningen var evakuert fra byen» (Kvikne, Fjell-Ljom, 24. april, 1940). Videre i avisen beskrives de alliertes motstand mot tyskerne. «I Namsos har engelskmennene skutt ned 4 tyske fly» (Kvikne, Fjell-Ljom, 24. april, 1940). Artikkelen får frem ny informasjon som ikke har blitt beskrevet i andre aviser tidligere, deriblant at en soldat skal være drept. Det er interessant å stille seg kritisk til hvordan avisa har fått tilgang på informasjonen. Den kan være basert på rykter eller ispedd fra artikler i andre aviser i området. Samtidig kan også denne informasjonen blitt basert på andre avisers beskrivelser av bombingen. Likevel kommer avisen frem med informasjon som ikke er blitt beskrevet tidligere i avisene som truffet mitt søk. Røros, som befant seg i det daværende Sør-Trøndelag var ifølge mine funn den første som kommenterte antallet døde. Det kan dermed være naturlig å tro at det er blitt skrevet i andre aviser, og benyttet seg av den informasjonen i sin utgave. Sivilbefolkningen var ifølge artikkelen evakuert, som stemmer overens med sekundærlitteraturen. Samtidig er det kilder som har beskrevet tilstedeværelsen av mennesker i byen under bombingen. I intervjuet med Storm Evensen påpekte han at mange var i byen den formiddagen fordi de skulle handle til helgen. Dermed er det naturlig å tro at mesteparten av befolkningen var evakuert, som skrevet i artikkelen fra Fjell-Ljom, men skal en tro Storm

Evensen befant det seg også en del mennesker i byen den formiddagen. En soldat ble nok drept, da antallet døde var 13 ifølge Sandmos *Namsos, fra krig til fred* fra 2015. Av disse 13 er tre sivile (Sandmo, 2015, s. 21).

Det kan diskuteres hvorfor det ikke skrives veldig mye om hendelsen i umiddelbar nærhet, og en av de åpenbare grunnene kan være at avisene og befolkningen ikke satt på tilstrekkelig informasjon til å kunne berette ytterligere informasjon i avisene. Som eksemplifisert ser vi at informasjonssituasjonen til avisene er nokså lik, og det forekommer ikke ny og usett informasjon i avisene i umiddelbar nærhet til bombingene, med noen unntak. Begrepet «fog of war» er kjent under krigsterminologien og beskrives i vårt språk som krigståke. Som Clausewitz treffende beskrev i sitt innflytelsesrike verk "On War", refererer krigståken til usikkerheten, tvetydigheten og uforutsigbarheten som omgir slagmarken, noe som gjør det vanskelig for sjefer å få nøyaktig informasjon og ta informerte beslutninger (Clausewitz, 2008, s. 23). Midt i konflikten må overkommandantene navigere gjennom en tett tåke av ufullstendig etterretning, motstridende rapporter og raskt skiftende omstendigheter. Denne krigståken tilslører ofte den sanne naturen til fiendens evner og intensjoner, noe som fører til iboende risikoer og utfordringer ved å formulere effektive strategier og taktikker (Clausewitz, 2008.) Denne usikkerheten kan kobles opp mot situasjonen i Namsos i dagene og ukene etter bombingene 20. april 1940. «Krigen førte med seg mange triste og dystre handlinger» (Hildrum, s. 78). Befolkningen hadde tankene på å rømme byen og ta vare på seg selv og sin familie.

4.3 Omtale under krigen

Ved å ta et skritt tilbake, og se på omfanget og hyppigheten av artikler som omhandler bombingene, kommer det tydelig frem at det først og fremst er lokalaviser som beskriver hendelsen. Dette gjelder som nevnt i umiddelbar nærhet til hendelsen, som forklart i kapittel 3.2, men også generelt under krigen.

«Etter beretning i den svenske presse, ble Namsos forrige torsdag bombardert av tyske fly ikke mindre enn elve timer. Hele byen er jevnet med jorda, havneanleggene er fullstendig ødelagt. Etter at de franske og engelske tropper hadde trukket seg tilbake fra området ved Namsos, har den øverstbefalende for de norske tropper som står der, oppgitt enhver videre motstand som nytteløs. Fra sitt hovedkvarter i Grong, omkring 40 kilometer vestenfor Namsos, oppfordrer han alle i dette område stående nordmenn

til så snart som mulig innstille fiendtlighetene. De fra sør mot Namsos framrykkende tropper har alt besatt Grong» (Nidaros, Holm, 6. mai, 1940).

Ikke mer enn rundt to uker etter bombingene, i starten av mai måned, beskrev Nidaros hendelsen. Avisen skriver at Namsos ble bombet i elleve timer, noe som kan bestrides både ifølge andre artikler, men også i lys av sekundærlitteratur. Beskrivelsene baseres på nokså nøyne beretninger på hvordan Namsos delvis ser ut, og hvordan det er å være i byen. Det er interessant å diskutere at Nidaros har informasjon om at de allierte styrkene hadde gjort retrett, og at øverstbefalende hadde meddelt at motstand var nytteløst. Som beskrevet i presentasjonen av kontekst ved felttoget i 1940, stemmer beskrivelsene i Nidaros overens med avisens beretninger. At befolkningen gjorde motstand, også i flere måneder, stemmer. Dette beskrives også i avisen da øverstbefalende oppfordrer til å innstille fiendtlighetene. Det er interessant å diskutere hvordan avisa med sin geografiske plassering hadde tilgang på slik informasjon, kun to uker etter at hendelsen hadde forekommet.

Nidaros ble stanset under krigen, og Adresseavisen ble den satsende avisen for den trønderske hovedstaden. Tyskerne bombet ifølge Nidaros Dublin, som var en nøytral republikk, da de egentlig bombet Belfast (Adresseavisen, Blix, 8. mai, 2015). «Sammenblanding av Dublin i Irland og Belfast i Nord-Irland skulle bli utslagsgivende da Nidaros ble stanset noen måneder senere» (Adresseavisen, Blix, 8. mai, 2015). Dette står skrevet i Adresseavisen i samme artikkel som de beskriver Adresseavisen som den største nazifiserte avisen i området.

Tyskerne brukte feilen som et påskudd til å stenge redaksjonen. Ettersom feilen brukes som et påskudd, er det også naturlig å tro at det finnes flere grunner til at avisen ble stengt. Dette har jeg ikke funnet kilder på, men tyskerne likte å ha kontroll over avisene. Vanligvis ble avisene underlagt tysk sensur, med en tyskvennlig redaktør underlagt Nasjonal Samling. I tilfellet til Nidaros kan det være en forklaring at muligheten til å innsette en tyskvennlig redaktør ikke var til stede på tidspunktet. «På en eller annen måte hadde det sneket seg inn en feil i en tysk melding om bombing av Belfast. I Nidaros sto det at det hadde vært et stort tysk bombeangrep mot Dublin. Men Irland var nøytralt, sterkt antibritisk og med nære kontakter til Tyskland. Derfor var det en fadese å slå opp et tysk bombeangrep mot Dublin» (Adresseavisen, Blix, 8. mai, 2015).

En overskrift fra Adresseavisen, tirsdag 21. mai 1940 lyder slik. «To omkomne og to savnede på Namsos». «Namdal politikammer meddeler: Under bombeangrepet mot Namsos den 20. april ble hele den midtre bydel ødelagt ved brand. Likeså ble enkelte hus i Overhaldsveien og Lavika ødelagt eller skadet. Det er bragt på det rene at 2 personer er omkommet». En drøy

måned etter bombingene skriver Trøndelags største avis om hendelsen igjen, og setter lys på informasjonen ingen andre aviser hadde forevige i avisene. Det kan tydes at informasjonen kommer fra befolkningen selv, gjennom bekjentskap og rykter som sprer seg. På denne datoen var ikke Adresseavisen underlagt tysk sensur, og dermed kan det tolkes at informasjonen ble formidlet gjennom radio. Til tross for avisens beskrivelse av krigssituasjonen i Trøndelag er det sjeldent å se beretninger om bombingene av Namsos i Adresseavisen. Informasjonssituasjonen er krevende for befolkningen under krigen, og som nevnt ble de informert gjennom en britisk destroyer som ankom havna i Namsos. Ved dette punktet forsto befolkningen at det var fare, og de fleste evakuerte byen (Hildrum, 2015, s. 90).

Under krig, i en mørk tid, kan det være naturlig å tro at lokalsamfunnet ble utsatt for tyveri og plyndring. Den 5. juli 1940 står det skrevet i Namdalens Folkeblad.

«En medarbeider i Adresseavisen har talt med forretningsfolk i Namsos om plyndringen der. Således forteller disponent Mørkved på Namdalsbruket at det var ikke bare blitt stjålet, men alt inventar var ramponert. Innboet var ødelagt og syltetøyet kastet rundt veggene. En av disponentens egne arbeidere som han hadde vært særlig snild mot, tok han på fersk gjerning» (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 5. juli, 1940).

Som beskrevet i avisen, gjør krig noe med en. Dermed forekom plyndring og tyveri av gjenstander i byen. Da Storm Evensen kjørte gjennom byen lå det flotte lakksko midt i veien etter at en av bombene hadde truffet en bygning som var skobutikk (Sandmo, 2015, s. 17). I bomberegnet den 20. april sprang han fra skjulestedet sitt for å kjøre bilen, som merkelig nok sto uskadd på kaia (Sandmo, 2015, s. 17). Videre beskriver han lakkskoene som lå midt i veien. At tyveri forekom på denne tiden, da mulighetene var store, vil ifølge mange være naturlig.

Det var en mørk tid i befolkningens liv, og trangen til mat var også stor. Det kan være naturlig å tro at mengden proviant hos soldatene var stor, og det er derfor muligheter for at provianten ble stjålet. Det er vanskelig å se for seg hvordan befolkningen hadde det, for oss som ikke har opplevd bombingene selv.

«Det mentale trykket var imidlertid enorm gjennom fem år. Mangelen på frihet ga seg ulike utslag. Folk fikk ingen usensurert informasjon og var fratatt retten til å ytre seg både muntlig og skriftlig i det offentlige rom. De hadde ikke lenger noen

medinnflytelse verken i kommunale eller statlige styringsorganer, organisasjonslivet lå nede, og bevegelsesfriheten i eget land var innskrenket. Og sist, men ikke minst var en utsatt for et utfall av forbud, påbud og kontroll fra okkupasjonsmaktens side. Livet var preget av en allmenn følelse av frykt og usikkerhet om hva framtida ville bringe» (Kirkhusmo et al., 2007, s. 329).

Sitatet er fra Kirkhusmos *Trøndelags historie* fra 2007 der han beskriver hvordan det var å leve under krigen. Det er interessant å sette lys på hvordan Kirkhusmo beskriver forholdene under krigen. At folket ikke fikk usensurert informasjon, er noe jeg har satt lys på gjennom min undersøkelse av aviser. I tillegg beskriver han at folk ikke hadde medinnflytelse, og at bevegelsesfriheten var innskrenket. Dette kan knyttes opp mot hvordan livet var i Namsos etter bombingene. Det var kaotiske dager og befolkningen var rådvillige. Tidligere har jeg beskrevet at Hitler uttalte at Norge skulle beholde sitt demokratiske land, noe som ikke stemmer, da Norge ikke var et demokrati under okkupasjonen.

I etterkant av bombingene skriver avisene hyppig om oppbyggingen av byen. Den 10.

september 1940 beskriver Namdalens Folkeblad «svenskehusene», med overskriften «Svenskehusene i Namsos vil gi plass til 300 mennesker». Det beskrives at husene er ferdig til innflytting neste måned (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 10. september, 1940).

«Gravingen for «svensk-byen» i Namsos er nå i full gang, forteller overrettssakfører Aursnes som er formann i komiteen for reisingen av den svenske husgave» (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 10. september, 1940). Som det er beskrevet i Namsos bys historielag sine bøker, ble gjenoppbyggingen startet kjapt etter bombingene, og dette refereres det også til i avisene. Namsosingene hadde utfordringer med bopel, og gaven fra svenskene kom godt med i en vanskelig tid for innbyggerne. Videre i artikkelen beskrives det at husene får en pen beliggenhet. «De 30 husene får en vakker beliggenhet mellom Overhalsveien og jernbanen – enkelte nede på flaten og enkelte oppe i skråningen» (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 10. september, 1940). Avisen beskriver husnøden i Namsos gjennom artikkelen, og beretter at det vil bli plass til 300 mennesker i hagebyen. «Hagebyen består av i alt 30 hus, 20 enmannsboliger og 10 tomannsboliger og skulle altså normalt gi plass for 40 leiligheter» (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 10. september, 1940).

Avslutningsvis beskrives det at finansieringen er ordnet, forutsatt at boligselskapet der kommunen er den største aksjonæren. «Finansieringen av oppføringen er ordnet; det er forutsetningen at det skal dannes et boligselskap, hvor kommunen er den største interessent og at det blir opptatt et 1. prioritets pantelån til dekning av utgiftene» (Namdalens Folkeblad,

Wennevik, 10. september, 1940). Gjenreisningsnemnda vil være med å sikre byggelånet til dette opptas, og når boligsituasjonen er mer balansert vil det bli mulighet for beboerne å kjøpe eller overta eiendeler i dem, beskriver artikkelen (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 10. september, 1940).

Det settes av mye plass for Svenskbyen i avisen i månedene etter bombingene, og det rettes mye oppmerksomhet til at etableringen av hagebyen er nødvendig for en befolkning som delvis er uten boplass. I disse septemberdagene er det store deler av avisutgavene som innebærer Svenskbyen som hovedtema, mens et invadert Norge i en verdenskrig nevnes i liten grad. En lysere tid krever et lysere nyhetsbilde, og det kan være en naturlig tolkning at avisene ønsket å dekke et mer positivt bilde av byen. Naturlig er det, da nyhetsbildet stort sett hadde båret preg av hensynsløs tysk krigføring. Aktualitet er viktig for en avis, da nyhetsbilde må innebære noe som er aktuelt opp mot samfunnet i dag. Krigshandlingene på norsk jord var over og dermed er det ikke naturlig å inkludere krigføring i like stor grad som tidligere.

Grunnarbeidet for tomtene i «svenskbyen» beskrives videre i Namdalens Folkeblad. Her i en utgave fra 23. september 1940. «Grunnarbeidene for svenskehusene går raskt fra hånden. Det er nå kommet ei skute med skiferstein til svenskehusene og lastingen og oppkjøringen av steinen er i full gang. De arealer som er utstukket til svenskebyen er det åtte tomter som er fri, men man har nå håp om å få hus til disse tomter også. Nansen som var i Namsos for noen dager siden mente at det ville gå i orden» (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 23. september, 1940). Her beskrives oppbyggingen av bydelen, og er med på å gi innblikk i hvordan det var i bydelen etter bombingene.

At gjenoppbyggingen var i fokus såpass tidlig, står det også beskrevet i sekundærlitteraturen. Det forekommer også i avisenes utgaver, og nevnte svenskbyen er i fokus. Nyhetene om at finansiering, tomt og hus er på vei er selvsagt en gladsak i disse dagene, noe redaktørene for avisene sikkert trengte. Det er interessant å diskutere hvordan husene ble fraktet til Namsos fra Sverige, men det beskrives ikke i avisene hvordan det foregikk. Likevel er bydelens navn «svenskbyen» fortsatt levende i Namsos i dag. At befolkningen sårt trengte boplasser var det liten tvil om, og gaven fra vår nabo kom godt med hos namsosingene.

Godt over en måned senere berettes det om gjenoppbygging på Salsbruket, med overskriften «Gjenoppbygging av hotellet på Salsbruket?» (Namdalens Folkeblad, 8. november, 1940). «Bare ett av husene som ble ødelagt under bombingene på Salsbruket er blitt gjenoppbygget. Av de hus som var ødelagt var også hotellet» (Namdalens Folkeblad, 8. november, 1940). Her får vi frem at gjenoppbyggingen er i gang også flere steder. Salsbruket ligger nærmere Rørvik

enn Namsos, og beskrives i avisen grunnet avisens utgivelsessted som er Rørvik. Bombene regnet også utenfor Namsos, og gjenoppbyggingen er også i fokus når det gjelder hotellet på Salsbruket. Gjennom avisens skrivelser ser en at det bare er ett av husene som ble bombet som er gjenoppbygd. Dermed er det flere hus som ble bombet, som bekrefter tyskernes vanvittige luftkrig på norsk jord. At avisens fremstilling omhandler mer gjenoppbygging enn krigføring er naturlig, da det er mulig å tolke at befolkningen heller vil høre om gjenoppbygging i Namsos og området rundt, enn tyskernes umåtelige krigføring i og utenfor landegrensene. Det er også viktig å merke seg at det i bunn og grunn var fred i Norge nå. Det var ingen aktive fredsforhandlinger lenger.

Grunnen til at jeg velger å inkludere Salsbruket i min besvarelse, er at det kan være interessant å se det fra en annen vinkel enn Namsos. Dette grunnet tyskernes hensynsløse krigføring da de slapp bomber i disse dagene. Jeg har ikke funnet mer kilder på Salsbruket i mitt søk enn det jeg nevnte, men det kan være naturlig tro at tyskerne bombet det de så av soldater og bygningsmasser i dagene rundt bombingene av Namsos. Dermed traff de også hotellet på Salsbruket.

I krigsårene etter bombingene av Namsos rettes det lite oppmerksomhet mot selve hendelsen. Den har i ettertid fått mer oppmerksomhet i historielag og er en merkbar hendelse som står støtt i Norges krigshistorie. Årsakene til at bombingene i seg selv nevneverdig nevnes i særlig grad er nok flere. Det kommer tydelig frem at det mest hyppige som forekommer i avisene er krigen på Balkan. Eksempelvis 16. april 1941 i Nidaros. «Krigen på Balkan går inn i den siste og avgjørende fase» (Nidaros, Holm, 16. april, 1941). Selv i de lokale avisene i Namsosområdet beskrives krigen på Østfronten hyppigere enn det lokale krigssamfunnet i Namsos. De fleste avisene jeg har forsket på har en spalte som innebærer eksempelvis «krigen i verden». Der beretter avisene nyheter, ofte sørover på kontinentet. På en side er det forståelig, da avisenes tanke er å formidle nyheter til befolkningen.

Befolkningen i Namsos, og Trøndelag ellers, hadde tanker om at bombingene hadde forekommet, og dette var ikke nyheter for befolkningen i seg selv. Det er også interessant å sette lys på hvordan tyskerne sensurerte avisene, og hvordan de ønsket å berette nyhetene for å opplyse befolkningen. Tyskerne fremstilte informasjonen på sin måte, og alle avisene var underlagt tysk sensur med en tyskvennlig redaktør. Dermed fikk befolkningen kun se informasjonen og nyhetene med noe en kan kalle et tysk filter. Likevel trengte befolkningen avisene, både gjennom nyhetene, men også med byttehandelen som var vanlig på denne tiden.

Mange hadde et behov for å bytte varer og lignende, og dette foregikk vanligvis gjennom avisene.

I en utgave i Namdalens Folkeblad fra 1942, da avisa var underlagt tysk sensur av Nasjonal Samling, kommer beskrivelsene av krigen tydelig frem fra et tysk perspektiv.

«Fra Der Fuhrers hovedkvarter er det den 4. juni sendt ut følgende kommuniké: På østfronten var det ingen større kamphandlinger. I Nord-Afrika tapte motstanderen under kraftige fektninger, 22 panser, 7 skyts, tillikemed et antall fanger. Forband av det tyske og italienske luftvåpen bombarderte jernbaneanlegg, troppeleirer i området ved Capuzzo» (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 4. juni, 1942).

Det er interessant å se på artikkelens ord, da det tydelig kommer frem at avisen er under tysk sensur. Gjennom forskerprosessen har jeg observert denne type balansegang i beskrivelsene. Det kan tydes på at de ble pålagt å referere disse kommunikeene, samtidig som de passet på å vise at dette er ord fra den tyske okkupasjonsmakten og ikke avisens egne ord. I lys av artikkelens beskrivelse, som begynner med at det kommer fra Der Fuhrers hovedkvarter, kommer det tydelig frem at informasjonssituasjonen til befolkningen ofte tydes gjennom hva som blir sagt fra hovedkvarteret til lederen i Tyskland. Jeg har i store deler av min prosess som forsker satt lys på Namdalens Folkeblad. I de fleste utgaver har ikke avisen vært underlagt tysk sensur, men i denne utgaven er Kjell Saxvik redaktør, underlagt Nasjonal Samling.

4.4 Omtale i etterkrigssamfunnet

«Hverken Namsos eller Steinkjer er i stand til å flagge på samme måte som andre byer, men stemningen er ikke mindre god for det. Også Namsos mottok fredsbudskapet med stille ro og verdighet. Det var mye folk ute både om kvelden og utover natten, og alt gikk helt rolig. Etter hva det meldes fra Namsos gikk det mandag aften et forlydende om at arbeiderne ved noen av byens bedrifter skulle få fri idag» (Dagsposten, Knudsen, 8. mai, 1945).

Slik lyder avisens siste ord før nedleggelse. Dagsposten, som avisa het, hadde vært tyskvennlig etter Hitlers maktovertakelse. «Organ for Nasjonal Samling» sto det skrevet under avishodet, som visstnok var utarbeidet av Vidkun Quisling. Knudsen, som var redaktør under krigen, ble dømt til fire års tvangsarbeid og rettighetstap i 10 år (Forr, 2020). Det er naturlig å legge til syne redaktør Knudsens arbeid som klakør for Quisling under krigen.

Dermed ble avisen følgelig stanset av hjemmefronten 8. mai 1945, og dermed er den nevnte artikkelen inkludert i avisens siste utgave. I lys av avisens monotone fremstilling av friheten det norske folk skulle få, er det sunt med flere aviser i omegn. Ideologien som rådet i avisens redaksjon kommer til syne i den avmålte fremstillingen av frigjøringsfeiringen. En kan si at de ideologiske holdningene til redaksjonen påvirket fremstillingen, og ga den en tyskvennlig tendens også etter frigjøringen.

Det er interessant å sette lys på at dette var den siste utgaven til avisa, og frigjøringsdagen 8. mai. Dagsposten var tyskvennlig, og etter tyskernes retrett og Norges frigjøring sto for tur, var Dagspostens siste utgave også skrevet. At de fleste aviser med tyskvennlig redaktør ble stanset er naturlig. I dette tilfellet kommer det tydelig frem at fremstillingen av frigjøringa er nedtonet. At utgaven hadde beskrevet friheten betydelig annerledes med innhold av gratulasjoner og positive ord er naturlig. Knudsens siste utgave, før etableringen av den Kristne Dagsavisa sto for tur, bar preg av tyskvennlighet (Forr, 2020). Knudsen og Dagsposten ble stanset av Hjemmefronten, og redaktøren ble straffet for å være tyskvennlig under okkupasjonen.

Som en fortsettelse av Dagspostens Knudsen, som fikk straff for sin ytelse i avisen, skriver Fellesavisen om landssvikernes som blir fjernet fra sine stillinger. Det er betydelig at avisen ikke lenger er underlagt tysk sensur, da de setter lys på straffen for å være tyskvennlig. Avisen beskriver videre at landssvikernes skal få sin velfortjente straff. Som en kontrast til artiklene som ble skrevet under krigen, der det er tydelig at avisene var underlagt tysk sensur, inkluderer jeg denne artikkelen for å sette lys på hvordan avisen skrev etter frigjøringa. Utgaven er fra tre dager etter frigjøringsdagen, som tyder på at to dager etter den markante dagen i norsk historie, begynte de å tydeliggjøre hvordan landssvikernes skulle behandles.

I avisa Nord-Trøndelag og Inntrøndelagen, som vi i dag kjenner som Trønder-Avisa, hadde en utgave få dager etter frigjøringa overskriften «Fienden har kapitulert». Venstre-avisen som var en sammenslåing av Inntrøndelagen og Nord-Trøndelag ble kalt Fellesavisen (Pettersen, 2021). «Nordmenn skal atter styre i landet etter norsk lov og gjenreise det frie folkestyre». Slik lyder ingressen til Fellesavisen tre dager etter frigjøringa, og begjæret etter rettferdighet kommer tydelig frem i artikkelen.

«1. Alle landssvikere i statens og kommunens tjeneste blir fjernet fra sine stillinger. 2. Vepnede nasister blir avvepnet av norske hjemmestyrker. 3. Krigsforbrytere, angivere og aktive medlemmer av NS blir fengslet. ALLE landssvikere skal få sin strenge og

velfortjente straff. 4. Rikspolitiet har til kjennetegn: Polititegn.» (Nord-Trøndelag og Inntrøndelagen, Kjesbu, 11. mai, 1945).

Videre påpekes viktigheten av å opprettholde ro og orden, og det å holde seg unna tyske soldater. I tillegg beskrives det at alt militært, leirer, depoter som ble eid av tyskerne nå er statens eiendom, og at det er straffbart å fjerne eller ta redskaper eller lignende fra anleggene. «Parolen er: samhold, disiplin og nøysomhet» (Nord-Trøndelag og Inntrøndelagen, Kjesbu, 11. mai, 1945). Oppfordringen er dermed ifølge Fellesavisen å holde sammen, følge regler og være sparsommelig. Ordene gjenspeiles i etterkrigssamfunnet i Norge da landet skulle gjenoppbygges, der det også i tilfeller skulle gjenreises byer.

Som diskutert, bar etterkrigstida og bombingene av Namsos preg av at det lå militært utstyr tilgjengelig for befolkningen. Etter bombingene av Namsos lå det proviant etter soldatene som gjorde at tyveri kunne forekomme. I denne artikkelen fra Nord-Trøndelag og Inntrøndelagen setter de lys på samhold, disiplin og nøysomhet. Viktigheten av å holde seg unna tyske soldater og at tyskernes utstyr nå er statseid. Det er interessant å se hvordan nyhetsbildet forandrer seg betydelig i dagene etter frigjøringen. Det som tidligere bar preg av krigføring, bombing og plyndring, er nå forvandlet til frigjøring, samhold og at fienden har kapitulert. Avisene brukes naturligvis som formidler også i de lysere dagene i norsk historie, og kapittelet om bombing og plyndring har nå tatt en ende.

«I de første årene etter bombingene av Namsos, ble det laget en ny reguleringsplan for byen. Det var professor Sverre Pedersen som laget planene for den nye byen som ble beskrevet i «Brente steders regulering» fra 1943» (Sandmo, 2015, s. 110). Nevnte Pedersen var som nevnt svært viktig for gjenoppbyggingen av flere byer og tettsteder i Norge. Han utarbeidet nye reguleringsplaner som var ødelagt under andre verdenskrig som leder av «Brente steders regulering» (Gunnarsjaa, 2023). Reguleringen hadde som hovedmål å gi reguleringsplaner til krigsskadede byer etter andre verdenskrig. Institusjonen ble opprettet på initiativ av Gjenreisningsnemda i juni 1940 (Skodvin, 2023).

I boka Namsos min by fra 2014 beskriver de gjenreisningen i korte trekk. I tillegg til husene som ble sendt fra Sverige, begynte grunnpilarene å legges i månedene etter bombingene. Ifølge boka beskrives det i lystbetonte trekk når namsosinger som hadde sittet i tysk fangenskap kom hjem. Kong Haakon den 7., statsministeren og kronprinsen besøkte alle Namsos i 1946, og talte kjente ord i lokalhistorien; «Vi bygger igjen». Samme året ble Namsos boligbyggerlag opprettet, og gjenreisningen av byen stod virkelig for tur (Hildrum et al., 2014, s. 91).

Som omtalt i avisene var gjenoppbygging et hyppig ord. Hjelpen fra Sverige var livsviktig med tanke på bopel for store deler av befolkningen. Det er naturlig å tro at bombingene av Namsos ikke har gått upåaktet hen, da både statsministeren og kronprinsen besøkte byen. Tilfellet i dag er at hendelsen i seg selv ikke er allmennkunnskap i norsk historie. Likevel er det betydelig at hendelsen har påvirket en norsk by, og hendelsen kan være nyttig å inkludere i historie om andre verdenskrig. Spesielt når det gjelder lokalbefolkningen. At både Kong Haakon, statsministeren og kronprinsen besøkte byen samme år i 1946 gir en implikasjon på hvor krigsskadd byen hadde blitt. Det kommer tydelig frem at gjenoppbyggingen var hyppig nevnt i avisene i dagene etter frigjøringa. Namsos var som forstått en by som var jevnet med jorda, og dermed sto gjenoppbygginga i fokus. Det kan tydes at både befolkningen og de som sto for gjenreisningsplaner for byen hadde et ønske om å sette spaden i jorda så tidlig som mulig. På mange måter kan en i nyere tid observere at gjenoppbyggingen gikk raskt til verks, eksempelvis at kirken fikk sin plass på kirkehaugen. Dette bestemte Sverre Pedersen i sin reguleringsplan for byen (Sandmo, 2015, s. 111). Likevel ble mye av Pedersens arbeid lagt bort etter krigen. Dette fordi folk i Namsos mente det var såpass strenge reguleringsplaner Pedersen la opp til (Sandmo, 2015, s. 111).

Overskriften i Namdalens Folkeblad 15. mai 1945 setter ord på Kong Haakons besøk til Namsos. «Kong Haakon taler til det frie Norge». «Maner til ro og verdighet. Og samler oss alle i løftet: Alt for Norge» (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 15. mai, 1945). At nasjonen sto samlet etter okkupasjonstiden var viktig for Norges år etter andre verdenskrig. Både når det gjelder Norge som land, men også Namsos som by. Å mane til ro og verdighet, samtidig som gjenreisning sto i fokus, var viktig for en befolkning som trengte positive dager.

I dagene etter frigjøringa forsøkte jeg å finne artikler i aviser i Trøndelag som innebærer ordene regulering, gjenoppbygging, Sverre Pedersen og Brendte steders regulering. Likevel er det minimalt som treffer mitt søk. Dagene og månedene etter frigjøringen bærer likevel preg av positive artikler som omhandler krigsårene. Befolkningen i Namsos skulle få tilbake radioer som hadde blitt inndratt under okkupasjonen, og norske tropper ankommer Namsos.. «De første norske polititropper kommer i dag kl. 12.45 til Namsos hvor det er ordnet med en festlig mottagelse» (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 15. mai, 1945). Skolebarna hadde fått fri for å skape en festlig mottagelse. «Skolebarna har i anledning dagen fått fri og vil også innfinne seg på stasjonen for å hilse troppene velkommen» (Namdalens Folkeblad, Wennevik, 15. mai, 1945). Videre i utgaven beskrives kronprins Olavs tale, som var forsvarsjef til de norske styrker. «Landsmenn. De tyske styrker har kapitulert. Den 9. juni 1940 måte

daværende forsvarssjef general Otto Ruge fortelle dere at det første avsnitt var i strid for friheten» (Namdalens Folkeblad, 15. mai, 1945). Frihet, rett og samhold var i nærheten av å bli tomme ord, sier Olav. «Fridom, rett og samhold var på god veg til å bli tomme fraser for oss. Men i disse fem tunge trengselsår har dette fått innhold for oss – gjennom trengsla og nød» (Namdalens Folkeblad, 15. mai, 1945). Videre i talen til kronprinsen meddeles det i avisen at Jesus Kristus og Gud blir gjort til livets kilde, og at det norske folket må holde fast på kristen tro.

Det er interessant å sette lys på utgavene i dagene etter frigjøringen. I stor grad innebærer de et syn på hvordan livet skal bli fremover. Utgavene innebærer i større grad jubel, taler og velkomster av positiv grad, mens under krigen var det et stort søkelys på krigen på Østfronten, plyndring og saker som satte en befolkning i et negativt lys. I mitt søk har jeg valgt å sette en stopper i 1950, for å kunne avgrense oppgaven. Dermed er det viktig å påpeke at reguleringsplanene jeg har diskutert med Sverre Pedersen og Brendte steders regulering treffer søk som er etter 1950. Bombingen av Namsos blir sjeldent nevnt i avisene etter frigjøringen, da det er mest fokus på hvordan befolkningen skal komme til rette etter de kaotiske årene under okkupasjonen.

5.0 Konklusjon

I min studie har jeg forsøkt å sette lys på avisomtalen av bombingen av Namsos både før, under og etter bombingen. Avisomtalen beskriver ikke de alliertes landgang i Namsos i dagene før bombingen. Når det gjelder temaet om evakuering, tyder det ikke på at befolkningen ble informert gjennom aviser. De tyske rekognoseringsflyene som sirkulerte over Namsos i de kaotiske aprildagene i Namsos fikk øye på 3500 franske soldater som ankom Namsos natt til 20. april, og bombet dermed byen sønder og sammen.

Informasjonssituasjonen til avisene var nokså dårlig, men det forekom avisutgaver som kom med ny informasjon. Jeg har forsøkt å diskutere hvorvidt denne informasjonssituasjonen endret seg, og hvor informasjonen kom fra. Noen aviser har benyttet seg av informasjon fra andre aviser, mens øyenvitner har også tatt del i avisutgaver.

Jeg har studert sju aviser og deres omtale av bombingen, gjenoppbyggingen og etterkrigssamfunnet. Bombingen av Namsos tok stor del av avisomtalen i dagene etter bombingen, og det forekom ny informasjon fra forskjellige aviser. Omtalen bar stort preg av kaotiske dager etter hendelsen, og de mest sentrale avisene omtalte hendelsen på en eller

annen måte. Leveforholdene i Namsos etter bombingene var totalendret, da hele byen, sett bort fra kirken og noen bygningsmasser, ble hensynsløst jevnet med jorda 20. april 1940. En kan se store forskjeller på når aviser var underlagt sensur, og ikke. De fleste utgavene av Namdalens Folkeblad som jeg studerer, er usensurerte, da avisen ikke ble underlagt Nasjonal Samling før 1942. I andre aviser, som Dagsposten, kom det tydelig frem at Knudsen var redaktør. Avisens siste utgave fra 8. mai bar tydelig preg av at avisen var et organ for Nasjonal Samling, som det eksplisitt sto skrevet under avishodet.

Noen måneder senere ble det slutt på omtalen av bombingene, da befolkningen og avisene ikke lenger så på hendelsen som en nyhet. Dermed var fokuset heller på gjenoppbygging av Namsos, og hvordan de skulle skaffe bopel til en befolkning som delvis var foruten. Svenskbyen som bydel ble født, og de ferdige svenskehusene ankom byen som gave fra vår nabo i øst. Boplass til 300 mennesker i svenskbyen var grobunn til videre gjenoppbygging, som både avisomtalen og sekundærlitteraturen beskrev. I månedene etter de kaotiske april dagene rettes det lite oppmerksomhet mot bombingene i avisomtalen. Avisene hadde nok å ta fingrene i, da krigssituasjonen fikk oppmerksomhet både nasjonalt og på verdensbasis.

Avisomtalen i etterkrigssamfunnet handlet om frigjøringen, og at fienden hadde kapitulert. I dagene og månedene etter frigjøringen var avisartiklene lystbetonte, og krigssituasjonen ble på mange måter lagt bak seg. Gjenoppbygginga ble sjeldent nevnt i etterkrigsårene, men gjennom sekundærlitteraturen har jeg satt lys på hvordan gjenoppbygginga foregikk. Sverre Pedersen hadde en viktig rolle, og var leder for Brendte steders regulering, som var en institusjon som ble opprettet for krigsskadede byer under andre verdenskrig. Namsos var krigsskadd, og Pedersen var innblandet i reguleringen av byen. Kong Haakon kom til Namsos og talte «Alt for Norge» og førte nasjonen sammen. Gjenreisning av landet etter krigen var i fokus, og Namsos skulle etter bombingene og krigen bli en by som pærer preg av hurtig gjenreisning.

I oppgaven har jeg studert avisomtalen av en betydelig hendelse i norsk historie. Gjennom kildekritisk arbeid med aviser har jeg opplevd at det ikke ble skrevet hyppig om bombingene av Namsos. Jeg har i tillegg til dette satt lys på beskrivelsene av omtalen før bombingene, gjenoppbyggingen og hvordan beskrivelsene var under frigjøringen og etterkrigstiden. Uten særlig funn har jeg likevel diskutert mangelen på omtale, og spørsmålet om hvorvidt jeg klarer å fange opp alt i mine søk på Nasjonalbiblioteket. En annen vinkling til oppgaven kunne vært relevant for videre forskning. Intervju av tidsvitner og forfattere som har

beskrevet hendelsen kunne vært en interessant vinkling, og satt lys på de ulike kildene og satt de opp mot hverandre.

Litteraturliste

Aakervik, A., Hildrum, J. & Sandmo, E. (2014). *Namsos min by 1845-2015*. (1. utgave).
Pedagogisk psykologisk forlag

Andersen, A., Rosland, S., Skålevåg, S., & Ryymin, T. (2015). *Å gripe fortida – innføring i historisk forståing og metode*. (2. utgave). Samlaget

Blix, A. (8. mai, 2015). Da Adresseavisen ble størst. *Adresseavisen*. Hentet fra:
<https://www.adressa.no/nyheter/i/rW718w/da-adresseavisen-ble-storst>

Clausewitz, C, V. (2008). *On War*. (1. utgave). Oxford University Press

Dalmo, K. (2020, 6. desember) Slaget om Narvik: *Store norske leksikon*. Hentet fra:
https://snl.no/Slaget_om_Narvik

Forr, G. (2020, 5. august). Dagsposten: *Store norske leksikon*. Hentet fra:
<https://snl.no/Dagsposten>

Forr, G. (2023, 23. januar). Nidaros (tidligere avis): *Store norske leksikon*. Hentet fra:
https://snl.no/Nidaros_-_tidligere_avis

Gentikow, B. (2013) *La oss snakke om krig: Veteraner, soldatmødre, krigsflyktninger og militærnektene forteller*. Kolofon forlag

Grimnes, O, K. (2018) *Norge under andre verdenskrig: 1939-1945*. Aschehoug, 1. utg

Grimnes, O, K. (1983) *Norge under okkupasjonen*. Aschehoug

Gritten, Flyum & Trana, (2010) *Slagmark i Trøndelag*, Oslo, Bly forlag

Grut, A. (2021, 14. september). Adresseavisen: Historie: *Store norske leksikon*. Hentet fra: <https://snl.no/Adresseavisen>

Gunnarsjaa, A. (2023, 8. mars). Sverre Pedersen: *Store norske leksikon*. Hentet fra: https://snl.no/Sverre_Pedersen

Haavardsholm, E, (2007). *Martin Linge – min morfar*. Oktober forlag.

Kirkhusmo, Stugu, Sandvik, & Mikkelsen Tretvik. (2007) *Trøndelags historie. 1850-2005, grenda blir global*. Bind 3, Tapir akademisk forlag,

Kokkvold, P, E. (2021, 14. september). Fjell-Ljom (avis): *Store norske leksikon*. Hentet fra: [https://snl.no/Fjell-Ljom - avis](https://snl.no/Fjell-Ljom_-_avis)

Lund, E. (2016). *Historiedidaktikk. En håndbok for studenter og lærere*. (5. utgave)
Universitetsforlaget

Lund, E. (2009). *Historiedidaktikk. En håndbok for studenter og lærere*. (3. utgave)
Universitetsforlaget

Overrein, P. (2020, 6. oktober). Nasjonalbladet: *Store norske leksikon*. Hentet fra: <https://snl.no/Nasjonalbladet>

Pettersen, Ø. (2021, 13. september) Trønder-Avisa: *Store norske leksikon*. Hentet fra: <https://snl.no/Trønder-Avisa>

Sande, B. (2018, 12. januar). Da Churchill sa “we don’t want to get namsosed again”.
Adresseavisen. Hentet fra: <https://www.adressa.no/kultur/i/qRaoK0/da-churchill-sa-we-dont-want-to-get-namsosed-again>

Sandmo, E. (2015). *Namsos: fra krig til fred* (1. utgave), Namsos bys historielag.

Schwabe, T. & Østbye, H. (2007). *Media i samfunnet* (5. utgave), Det norske samlaget.

Skodvin, M. (2023, 12. januar). Brente steders regulering: *Store norske leksikon*. Hentet fra:
https://snl.no/Brente_steders_regulering

Snøfugl, Å. (2022, 10. januar) Stjørdalingen: *Store norske leksikon*. Hentet fra:
<https://snl.no/Stjørdalingen>

Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utgave). Gyldendal Norsk Forlag AS

Hildrum, J. (1995). *Namsos-boka. Glimt fra byens historie gjennom 150 år: Namsos 1845-1995* (1. utg.). Namsos: Nye Hojem Trykkeri a.s.

